

Sétálóutcán sétáló történelem

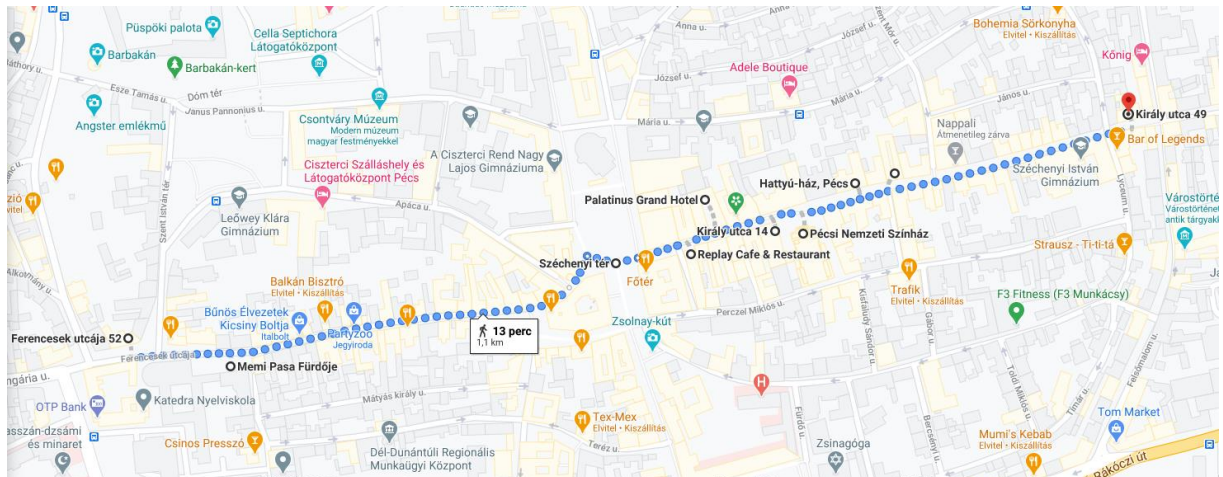
A tanulmány a GINOP

1.3.4 17 2019 00009

azonosító számú „Pécs Villány turisztikai
térkép fejlesztése és pozicionálása” projekt
keretében készült.

Sétálóutcán sétáló történelem

- Szigeti városkaputól a Budai városkapuig tartó épületek története-
TEMATIKUS SÉTA 1,5-2 órában

A villamos utójára 1960. augusztus 31-én csilingelt Pécs szűk utcáin. Azonban a város napjainkban is tartogat néhány tárgyi emléket az egykori villamosról; fennmaradt a remíz, az aszfaltban elvéve megbújik néhány síndarab, és egyes belvárosi épületeken még ott díszelgenek a rozettás felsővezeték-tartó kampók. A mai sétánk a hajdani villamos mentén Szigeti városkaputól a Budai városkapuig tart, s közben megnézzük, hogy sétálóutcáinkon miről mesél a városi történelem.

A Ferencesek utca elődje, mint a belvárost kelet-nyugati irányban átszelő tengely, már a rómaiak idején is létezett. Itt volt a határvonal, Sopianae temetőkörzete, s a későbbi déli polgárváros között. A középkorban a terület beépítetlen, a XII. században a mai Jókai tér környékén vette kezdetét a város beépülése. A XIV. században a püspöki palotát a székesegyháztól délnyugatra helyezték át, kettős falat emeltek a püspökség köré, és ekkor húzták fel a várost védő külső fal bástyarendszerét, amely terméskőből épült, kerülete mintegy 3 és fél kilométer hosszú, magassága 7 méter, vastagsága viszont mindössze egy méter volt. Ekkoriban épültek a város egykori kapui is, melyekből 4 darab volt: az északi kapu volt a Vaskapu, vagy más néven Hegyi-kapu (Kaposvár felé), keleten állt a Budai-kapu (Buda felé), délen a Siklósi-kapu (Siklós felé, a régi Siklósi utca, a mai Bajcsy-Zsilinszky utca irányában), nyugaton a Szigeti-kapu (Szigetvár felé) – ma ezeket a kapukat már csak emléktáblák őrzik.

A Szigeti-kapu egészen pontosan a Ferencesek utcája 52. és 37. házszámok között húzódott, s a mai utcát a XVIII. században, Szigether Strasse elnevezéssel illették. Ezek a kapuerődítmények négyszög alaprajzú, egyszerű, félköríves bejáratú építmények voltak. A kapukra nem védbástyákként kell gondolni, mint amilyen a városkapuknál jóval később épült Barbakán volt. Régészeti és építészeti kutatások szerint sem a külső vékony falak, sem pedig a kapuk nem bírtak volna ki egy komoly támadást. S nem is bírtak, az 1500-as években megerősített és megvastagított falakon is be tudtak törni a törökök a mohácsi csata után. A városkép a városkapuk és a városfal lebontásával-beépítésével változott meg a XVIII.–XIX. század folyamán, miután 1780-ban Pécs szabad királyi várossá vált. A vár végképp elvesztette védelmi funkcióit, a déli szakaszok egy része el is tűnt, vagy házfalakként végezte. Egy 1785-ös rendelet szerint, ha valakinek a területére esett a

kapu vagy épp a fal (vagy azok egy része), az elbonthatta, eladhatta azokat. A Szigeti-kaput 1818-ban bontották el.

A Szigeti-kapu szomszédságába épült **Ferences templom** első írásos említése a XIV. század elejéről származik. A templom középkori, a ferencesekre jellemző, kéthajós gótikus épület volt, kelet felé néző szentéllyel. Azonban a török a 16. század második felében ebből a templomból is dzsámít épített. A ferences templom így ekkor Memi pasa dzsámija lett, a hozzá kapcsolódó minarettel és fürdővel. A törökök kiűzése után a ferences rend visszakarta a területet, és a XVIII. század elején templomépítésbe kezdett a régi templom helyén. 1718-ban kezdődött meg az építkezés. Először a dzsámi még álló, erős falait felhasználva alakították ki a templomteret, de a század során egy teljesen új, barokk stílusú templomot építettek fel a telken. A dzsámi falait elbontották, így annak alapfalai ma a templom alatt húzódnak. Ebből a korból megmaradt többek között az 1737-ből származó főoltárkép, valamint az 1768-ban Jani Lukács műtermében készített két barokk mellékoltár.

Memi pasa fürdője

Pécs öt nevezetes török kori építményei közé tartozik. A török korban a fürdő mellett Memi pasa dzsámija, medreszéje, valamint Szolimán aga lakóházai is itt álltak. A fürdő padlója alatt fűtőrendszer is volt, amellyel a helyiségeket és vizet melegítették. Az előcsarnokban díszes csorgókút, a falak mellett méretes ülőpadok voltak. Az előcsarnok utáni keskeny helyiségben faragott díszítésű falikút, mosdómedence, ülő- és pihenőpad volt. Az ezt követő, nagyobb teremben pihenőpadok voltak, a bejárat mellett pedig egy nyolcszögű köldök kő, amelyet masszírozásra használtak. A kupolás épületbe hatszögű nyílásokon keresztül jutott be a természetes fény. A néhai fürdő nem csupán a tisztálkodás lehetőségét biztosította, hanem a társadalmi élet igen fontos helyszíne volt. Ez a török fürdő maradt meg legtovább, lebontására csak 1880 körül került sor. A fürdő feltárt és járdaszintig meglévő falait, valamint részleges rekonstrukcióját láthatjuk most.

Ferencesek utcája 23. (Hrsz:18653)

Ezt az épületet a 18. századi telekkönyv Göszenberger János kőműves-segéd tulajdonaként jelzi. Göszenberger valószínűleg egyike volt azon német nyelvterületről érkező betelepülőknek, akik a század fordulóján kezdték belakni a török után az elnéptelenedett várost. A ház többször gazdát cserélt, de a 4 tengelyes, szimmetrikus homlokzat, késő eklektikus jegyeket mutat, átalakításoktól mentes, s meghatározó karaktere a Ferencesek utcájának.

Ferencesek utcája 11. (Hrsz.18647)

A Mátyás király utcára nyúló, dupla telket Zsolnay Vilmos testvére, Ignác 1881-ben vásárolta meg. A lakóház 1882-ben épült Baldauf János tervei alapján, melynek földszintjén a Zsolnay gyár termékeit árusító raktárt alakítottak ki. 1883-ban Piatsek Gyula tervei alapján Zsolnay a két épületet (Mátyás király utcaival) összeépítette és egyemeletes házat alakított ki. 1994-ben az épületet átalakították és durva beavatkozásokat hajtottak végre, de így is kiemelkedő példája a historizmus pécsi bérházépítészetének, melynek általános jellemzője a középvárosi léptékhez igazított, egyemeletes, L alakú beépítés, a földszinten üzlettel. Mind városképi szerepe, mind a Zsolnay épületkerámiák mentén védelem alá került az épület. A homlokzata Zsolnay terrakottával díszített melyek közül az ablakok alatti kétvirágos relief több pécsi épületen is fellelhető.

Ferencsek utcája 7. (Hrsz.18645)

A telek 1828-ban nyerte el mai formáját és méretét, az épület pedig 1895-ben épült Rácz Béla műépítész tervei alapján. A korabeli híradások szerint a kivitelezés közben egy 20 m mély pince miatt az épülő ház összeomlott, 36 embert temetve maga alá. Elsősorban városképi szerepe és a korszak bérházépítészét reprezentáló, historizáló architektúrája miatt került megőrzésre az épület, annak is az utcai homlokzat és a 3 karú, kovácsoltvas korlátú, függőlépcsős lépcsőháza.

Mielőtt elhagynánk a Jókai teret és kiérnénk a Széchenyi térre, vessünk egy pillantást a belváros egyetlen, mementóként megmaradt sínpárjára, mely emlékül szolgál az 1913 és 1960 közötti időszakra, amikor ezen az útvonalon rendszeres villamos forgalom bonyolódott.

Széchenyi tér - Bazár

A Zsolnay név hallatán mindenki a Zsolnay gyárra, a keramikus dinasztiára gondol. Azonban a Széchenyi téren ma is áll a család tőkét megalapozó két Zsolnay ház. Ez volt a család otthona és itt létesült a gazdagságot biztosító családi kereskedés. A legtöbb Zsolnay család történetével foglalkozó írás, Zsolnay Vilmos életrajzával kezdődik, hiszen ő a Zsolnay gyár megalapítója és ő volt az új eljárások, anyagok, mázak kifejlesztője.

Történetünk most egy-két generációval előbb, a Zsolnay kereskedés kezdetét is megelőző időkből kezdjük. A gyárat alapító család Szombathelyről származik, innen költözött Pécsre Zsolnay József szabómester a 18. század végén. Egy szabómesterről nem igazán maradtak fenn írott emlékek, de azért az kideríthető volt, hogy hat gyermeke született. A gyerekek sorsáról annyit lehet tudni, hogy az apa mesterségét József örökölte és vitte tovább, János pékmester lett, de a leghíresebb gyermek egyértelműen a Zsolnay dinasztia alapítója a későbbi kereskedő, Miklós volt. Zsolnay Miklós 1800. február 16-án született. Kereskedői tehetségét az is mutatja, hogy 28 évesen az akkori Fünfkirchen, azaz Pécs harmadik kereskedőjeként, a Fő tér alsó sarkában egy fabódében nyitotta meg dohány-, norinbergi- és rövidáru kereskedését. Zsolnay Miklósnak 1826-ban született Ignác nevű fia, majd rá két évre jött világra Vilmos fia. A Zsolnay család ekkor a Deák utcai régi szülői házában lakott (ezt is látjuk innen, ahol állunk) a Jókai utca 2. számú ház helyén. Ez a ház a Kistéhez (Jókai térhez) közel volt és a Fő téri kereskedés is könnyen megközelíthető volt.

Csak egy kis kitérő, mert az a szó, hogy *norinbergi típusú kereskedés*, még a későbbiekben is előkerül. Mit is takar a norinbergi kereskedés fogalma. Még napjainkban is használják a kereskedők ezt a megnevezést, ami mindenféle játék és papíráru kereskedést takar. Mivel valamikor a mechanikus és egyéb játékok szinte kizárólag Németországból kerültek hazánkba és a származási helyük a Németországi játékgyártás fellegváraként ismert Nürnberg városa volt, így ezeknek az áruknek a nálunk elterjedt elnevezése "norinbergi áru" lett.

A Fő tér és a Mária utca sarkán 1700-as évek második felében építette fel Hegedüs németbolyi uradalmi prefektus az emeletes házat, mely 1836-tól a Pécsi Polgári Kaszinó épülete lett. A Pécsi Polgári Kaszinó alatt három üres telek is volt. Közvetlenül mellette álló telken 1846-ban épült fel az első Nádor, azaz eredeti nevén "Szálló a Nádorhoz" épület. Pécs az 1840-es évek végén 18 ezres lélekszámú szabad királyi város volt, 780 iparossal, akik szigorúan céhekbe tömörülve működtek. Ekkor a városban 45 kereskedő volt bejegyezve és a korabeli feljegyzések a négy legjobb közt említik Zsolnay Miklóst. Zsolnay Miklós még 1845-ben a várostól megvásárolta másik két üres Fő téri telket és ezekre kétemeletes házat épített. Itt nyílt meg az "Amerikaihoz" címzett üzlet és ezzel megalapozta a család jövőjét.

Zsolnay Miklós vérbeli üzletember volt, és Vilmos fiát is kereskedőnek szánta. Tizenegy éves korában oda állította a pult mögé, és ötévi inaskodása múltán a bécsi Politechnikum kereskedelmi tagozatára, majd annak elvégzése után, a kor szokásának megfelelően, vándorútra küldte: bécsi, frankfurti, drezdai, müncheni nagy kereskedőházakhoz gyakornoknak. Zsolnay Vilmos szorgalmasan tanulta mesterségét, de minden kevés szabad idejét, - gyermekkori vágyát

kielégítendő, amelytől az apai szigor eltérítette - festészeti tanulmányokkal töltötte. 1847-ben tért vissza Pécsre és ekkor az apja üzletében tevékenykedett, majd amikor huszonöt éves lett, 1853-ban apja kiadta örökségét, azaz átvette apjától a főtéri divat- és norinbergiáru üzletét, melyet áruházzá fejlesztett. Apja Miklós igazi kereskedőhöz méltóan nem adta ingyen fiának az üzletet, hanem tisztes kamattal terhelt kölcsönt adott annak megvételére. Vilmos engedélyt kapott egy kétemeletes ház és egy a főtérre kivezető, üvegtetős átjáró építésére. A terveket egy bécsi építésszel készítette, s amikor eredeti elgondolását - ti. hogy az épületet saját fejlesztésű léggázzal világítsa - megvalósíthatatlannak látta, a házat kettő helyett háromemeletesre építtette. Abban az időben, egy vidéki városban ilyen nagyarányú építkezésbe csak magabiztos, nagyvonalú ember foghatott. 1860-ban készen állt az épület, s ez lett a Király utca "Bazár" épülete.

Bizonyára megvásárolta az üvegezett átjáróval összekötött szülői házat is, mert ettől kezdve megszűnt az üzletre és a lakásra vonatkozó bérszerződése. Bővítette az áruválasztékot is: rövidáru, porcelán, üveg, kőedény, lakatosárúk, szerszámok, hangszerek, templomi kegyszerek, vegyes különlegességek, a nagy trafik, majd később tükrök, csillárok, keretek, tapéták, bútorszövetek, szőnyegek és egy gazdag bútorraktár tartoztak kereskedelmi tevékenységének körébe. Jól ment az üzlet. Nemesak a környék boltjait látta el áruval, hanem kapcsolatban volt külföldi kereskedőházakkal is. Tőkéjét jól kamatoztatta. A 1860-as évek elejére a kölcsönt is visszafizethette apjának, és tőkeszámlája 25 000 forintot tüntetett fel. Zsolnay Vilmosnak ugyanis kereskedésén kívül más vállalkozásai is voltak. Szőlőt vásárolva bekapcsolódott a borkereskedelembe, és meglátva a kereskedelmi kertészet jövőjét, műkertészetet rendezett be (a későbbi gyár helyén).

Zsolnay Vilmos 1865-ben, harminchét évesen, átvette Ignác bátyja inkább csak fazekasműhelynek nevezhető keménycserép-manufaktúráját, hogy testvérét a bukástól megmentse. Ezzel nagy fordulat következett be életében, kereskedőből, agyagművész lett. Mintha mindig is fazekasmester szeretett volna lenni lázas türelmetlenséggel igyekezett megtanulni a mesterséget. Zsolnay Vilmos 1874-ben felszámolta Széchenyi (Fő) téri üzletét, hogy a kerámiával foglalkozhasson és innentől már a családtörténet a Zsolnay gyárban folytatódik.

Városháza épülete

A tér meghatározó épülete a Városháza, melynek története 1698-ra nyúlik vissza, amikor is közvetlenül a török idők után megépült az első városháza. Helye lényegében megegyezik a mai Polgármesteri Hivataléval, amely arról nevezetes, hogy 1780 áprilisában ennek az épületnek a balkonjáról hirdették ki a szabad királyi városi rang megszerzését. Idővel ez az épület szűkösnek bizonyult, ezért 1830 és 1834 között Piatsek József építész tervei szerint felépítettek egy kétszintes klasszicista stílusú építményt. Azonban ez az épület is a korábbi városháza sorsára jutott, és 1895-ben megszületett a döntés egy újabb városháza építése mellett. Az új épület megépítésével Lang Adolf építész bízta meg, aki megálmodta a gyönyörű háromszintes neobarokk, eklektikus stílusú tornyos városházát. Az építmény jellegzetessége az óratorony, már 1871-ben a korábbi épületen is megvalósulhatott. A torony csúcsán Pécs város szabad királyi oklevelének címere látható, melyet 1780-ban a szabad királyi jogokkal együtt adományozott a városnak Mária Terézia és fia II. József. A barokk címer jelképesen ábrázolja a város fontosabb szimbólumait: a Mecseket, a Tettye patakot stb.

Óriási robbanás a városházán - az események nagyon régen történtek, de Pécs egyik legnagyobb tragédiái közé tartozik. 1896. július 29-én történt. Szerda kora délelőtt volt, az ódon városháza szögletes tornyán az óra épp fél kilencet ütött. A téren már zajlott az élet. A Széchenyi téren lévő piacon nyüzsgött a reggeli vásárra beözönlött parasztasszonyok, kofák és vásárló cselédek tömege. Ezen a napon különösen sok ember tartózkodott a téren, mivel éppen hetivásár volt. Ezen a napon közgyűlésre is készült a város. A tér sarkán Aidinger János, kir. tanácsos, polgármester haladt lassú léptekkel hivatala felé. A városháza épületének földszintjén a Király utca és a Széchenyi tér sarkán

működött Köszi János fűszerkereskedése. Az üzlet előtt haladt el éppen Aidinger polgármester úr, amikor bekövetkezett a tragédia. A kor krónikása így ír erről: „Csörömpölve váltak, omlóttak össze az üzlet vastag tükörablakai, füst tört elő az üzlet kirakataiból és ajtajából, és mintha a végétélet órája érkezett volna, ropogó rakéták és a puskapor által vele robbant üveg-, fa- és kőtárgyak röpködtek szerteszét a széles piacon, megsebesítve mindenkit, a kit az a pusztító, égő fürgeteg útjában talált. Háromszor, de lehet, hogy négyszer is ismétlődött a robbanás, mindig új meg új veszélyrel fenyegetve azokat, a kik a szerencsétlenség színhelyéről el nem menekülhettek.” Mikor a puskapor, dinamit, rakéták és egyéb robbanékony anyagok mind felrobbantak, a tűz vette át a további rombolást. Hatalmas lángoszlopok csaptak ki az üzletből, elérve a városház első emeletét is. Jajveszékélő, siránkozó, vérző emberek mindenhol. A súlyosabban sérülteket a Szentháromság szobra alatt kötözték be az orvosok, többen pedig a saját lábukon jutottak az irgalmas barátok közeli kórházába. Aidinger János polgármester maga is súlyosan megsérült, az orvosok legalább 50 sebet számoltak meg rajta.

Hogyan történhetett meg ez a hihetetlen eset, amelyben majdnem megsemmisült a teljes városháza. Széchenyi tér legnagyobb épületében, az ódon városháza sarki üzletében fűszerkereskedés működött. A kereskedés arról is nevezetes, hogy ott volt Pécsen a legnagyobb rakéta- és tűzijátékgyár. Ebben a korban ez nem volt szokatlan, a pécsi szőlőhegyeken a szüretelő vendégek szórakoztatására tűzijátékot is tartottak. Azonnal megindult a szigorú vizsgálat, mely a robbanás keletkezésének okát ugyan nem tudta ugyan kideríteni, de annyit megállapított, hogy körülbelül 40 kg lőpor lehetett a boltban. Többen is elmondták, hogy Köszi a Wertheim-szekrényében tartotta konyak készletét is, melyből igen gyakran hörpintgetett, s a fontosabb vevőit, a levélhordókat esetenként megkínálta. A gyanú szerint oda szokta letenni az égő szivarját is, mikor puskaport vagy konyakot vett onnan elő. Köszi Jánost másfél évi fogházra ítélték, de mivel ebben a korban nagy szegény volt az ilyen eset, Pécsről elköltözött és elbujdosott az emberek elől.

Az ódon városháza elbontását már rég tervezgették és ezt a döntést a robbanás előrébb hozta. 1898. november 28-i közgyűlésen meg is született a döntés. 1905 októberében elkezdődött az építkezés és sok huza-vona és több határidő módosítás után 1907 júniusában átadták az új városházát. Pécs belvárosának legismertebb sétálóutcája a Király utca. Ez az az utca, amelyen végigsétálva sűrűn érdemes felfelé is tekintgetni, a házak díszes emeleti homlokzatain ugyanis gazdagon keretezett ablakokat, rozettákat (rózsaalakú kerek díszítmény, különösen mennyezeteken alkalmazták) látni. Az utcának már a névtörténete is figyelemre méltó és példátlan módon mozgalmas: az elmúlt 150 évben 21 különböző nevet kapott. Jelenlegi nevét Király József pécsi püspök tiszteletére adták, aki az 1820-as pécsi tűzvész után kiemelkedő tevékenységet végzett.

Király utca 4. Városház köz 2. (Hrsz.17515) Replay

A mai épület 1905-ben alakul ki, amikor megnyitják a Városháza közt, mint hátsó közlekedési útvonalat. Az épületet Schmidt Gyula műépítész tervezte, a városháza északi sarkának párjaként, torony jelleggel kialakított épülettömegre hasonlít. Az alsó szintek és a Király utcai sarokrész sávozott vakolat kialakításával is erős hasonlóságot mutat a városházával, mely jó példája annak, hogy egy épület milyen kisugárzó hatást gyakorolt középületek magánberuházására is. A mostani Replay a hajdani Csemege épülete. Ez volt Pécs egyik legismertebb, lelegegánsabb és legdivatosabb csemege boltja, már ekkor is.

A Király utcában a Vasváry házban már 1927-ben működött a Meinl Csemege, azaz Meinl Gyula Rt. pécsi boltja. Az első Julius Meinl-bolt 1910-ben létesült Budapesten, majd további 44 boltot nyitottak meg Magyarországon. Szintén egy érdekesség a Meinl boltok világából, hogy az 1930-as években már nyolc országban 388 Julius Meinl üzlet volt található. Az eredeti Julius név viszont nálunk Gyulaként került a cégtáblára, s így tovább minden országban azt a látszatot keltve, hogy hazai vállalkozóról van szó. Talán sokan úgy gondolták, hogy Meinl Gyula magyar volt, azonban ő egy osztrák üzletember. A Csemege Kereskedelmi Vállalatot 1952-ben alapították azzal a céllal,

hogy mint országos nagyvállalat példát mutasson a korszerű kereskedelmi módszerek és technika alkalmazásában, s nem utolsó sorban árukínálatban. Mert mi volt más boltokban? A vásárolt árut papírzacsokba, vagy a zsírpapírba csomagolták, ezt kívánták korszerűsíteni. A Csemege boltokat tulajdonképpen afféle "kirakat" boltoknak szánták, egy kis nyugatot becsempészve a dolgozó népnek. Az épület különlegessége - a Csemege Vállalat boltjának megnyitására készült - Gebauer Ernő freskója az eladóteret díszítő körbefutó frízen (párkányzaton). A templomfestőnek is nevezett Gebauer, világi műveket is készített. A bolti freskó szocreál stílusjegyeit viseli. A Julius Meinel áruházlánc 1999-ben sorra bezárta illetve értékesítette boltjait, majd végleg kivonult az országból. A "nagysemege" helyén 2000-ben nyílt meg a REPLAY étterem. Már a nyitás előtt sokan feltették a kérdést:- Mi lesz a Gebauer freskókkal? Szerencsére napjainkban is a helyiséget díszíti, a frízen körbefutó Gebauer freskó.

Király utca 9. (Hrsz.17537) és 11.

Ez az épület mai formáját a XIX. sz. végén nyerte el, eklektikus jegyeket hord magán. A 18. század elején Pécsre települt kézműves, iparos családok későbbi generációi hozták létre azt a pezsgő gazdasági és kulturális életet, ami Pécsset jellemezte a XIX. században. 1861-ben alapította kesztyűs és sérvkötő műhelyét Pécssett Hamerli János. Komoly konkurenciával kellett megküzdenie, mivel a város bővelkedett tímárokkal. Azonban ő volt, aki a család nevét városszerte híressé tette. Az 1840-ben született János 17 évesen végezte el tanulmányait, majd több éves európai útra indult. 1861-ben érkezett haza Pécsre. Még abban az évben megnyitotta kesztyűs- és sérvkötő műhelyét édesapja házában, a Kis-Flórián utcában. Miután megházasodott, feleségével, Szalay Flóriával költöztek ide a Király utcába. 1877-ben a város kérésére kitelepítette a belvárosból a tímárműhelyét, amit a legkorszerűbb gépekkel rendezett be az évtizedek alatt. Az 1878. évi adatok szerint 50 varrógép működött a Hamerli-üzemben és ötvenezer darab kesztyűt gyártottak le.

Az átépítéseket a korszak jeles pécsi műépítész Schlauch Imre tervezte a család számára. Az udvari épületek még szép példái a XIX. és a XX. század fordulójának ipari építészetére, míg az utcafronti épület mai formájában is Pécs város eklektikus lakóépület emlékeinek kiemelkedő példája. *Schlauch Imre (1840–1904) a 18–19. század fordulóján a legnagyobb pécsi építési vállalkozó volt, a városkép nagyhatású formálója. Gimnáziumba Temesvárra járt, legényként Bécsben, a Glaser cégnél dolgozott. Építőmesteri képesítést 1883-ban szerzett. Pécsre költözése után nevét viselő cége gyakran ezer embert is foglalkoztatott. Ő építette a kor legnagyobb pécsi középületeit, például a Nádor Szállót, Nemzeti Színházat, Nemzeti Kaszinót és az Iparkamarát. Nevéhez fűződik a Szabadság utca keleti oldalán elhelyezkedő villatelep kialakítása.*

Palatinus Szálló

Az 1900-as évek elején Hamerli Imre kesztyűgyártó egy szálló építését tervezte, s az I. világháború ellenére az elhatározást tett is követte. A gyárüzem helyén 1913-ban (amely a Király utcában volt) megkezdték az építkezést. A csodálatos szecessziós stílusú, háromemeletes szálló villámgyorsan, 1915-re már fel is épült Pilch Andor tervei alapján, Zsolnay kerámiadíszekkel, Róth Miksa üveglakkaival. *(Pilch Andor: Nőegylet palota, Isten szeme ház, Cseh palota- a századfordulón már a Pécsi Püspökség és a Pécsi Egyházmegye főállású építész)*

A szállóval szemben a Boltív köz található, mely a 18. században épült. A korábbi épületben működött az 1872-ben megalakult Pécs-Baranyai Központi Takarékpénztár és később az Engel-féle nyomda is. Az épület egyedi karakterével és utcanévként is szolgáló boltíves kapuáthajtójával izgalmas, szép eleme a Király utcában sorakozó épületeknek.

Király utca 14. (Hrsz.17507) Eozin Corso

A kétemeletes bérház terveit Schlauch Imre készítette Schwarz Frigyes orvos megrendelésére. A földszinten 1895-ben az Otthon Kávéház, illetve az alacsonyabb, hátsó szárnyban a táncteremmel is rendelkező Vigadó Étterem kezdte meg a működését. Az emeleten 2-2 lakást alakítottak ki, s később még egy toldalék és nyitott erkély is épült. 1911-ben a Vigadó étteremben kezdte meg működését az első pécsi mozi, az Urania Bioskop. Az 1960-as években a Perczel utcai oldalon egy kétszintes nyaktaggal a színházhoz kapcsolták és az egykori étterem helyiségében kamaraszínházat alakítottak ki. A 19-20. század fordulóján emelt egyik legnagyobb és legreprezentatívabb pécsi bérház, a korszak legtöbbet foglalkoztatott építőmesterének egyik legjelentősebb munkája.

Pécsi villamos domborműve a Színház téren

A Színház téri Corso Bistro bejárata fölött látható a pécsi villamosnak emléket állító dombormű, ami Fürtös György alkotása. Fürtös György Zsolnay porcelángyárban helyezkedett el tervező művészként, műveit karakteres formák, dekorativitással párosult humor jellemzi.

Király utca 16. (Hrsz.17523) Pécsi Nemzeti Színház

1871-ben alakult meg Pécsen a Színügyi Bizottság, melynek vezetősége 1880-ban döntött úgy, hogy kizárólag magyar színtársulatoknak adnak előadási lehetőséget. Az első kőszínház a Mária utca elején volt, azonban az épület kicsinek bizonyult és életveszélyessé vált. A belvárosban már nagyon kevés beépítetlen telek állt ekkor rendelkezésre. Végül az új színház helyéül a katonai kórházként működő egykori dominikánus kolostort jelölték ki. A területet a város egy csereszerződéssel tudta megszerezni a minisztériumtól, vagyis építtetni kellett egy csapatkórházat helyette. Ez lett a Kodály Zoltán utcai Bőrklínika épülete. A színházat sebtében meg kellett építeni, a századfordulós városi ünnepeken kívánták átadni, ezért gyorsan össze kellett szedni az ehhez szükséges forrásokat. A városnak szinte semmi pénze nem volt, a 250 ezer forintra becsült építkezési költséget kezdetben az egész vármegyére kiterjesztett közadakozással próbálták meg „összekalapozni”, valamint egy igencsak népszerűtlen különadót is bevezettek. Egyik sikertelenebb akció volt a másíknál, a szükséges forrást végül bankhitelekkel biztosították. A tervpályázatot 1890 májusában írták ki, a pályázóknak bő 6 hónapjuk volt, hogy műveiket nevezzék a novemberi határidőre. A beküldött pályázatokból csak 2 évre rá, 1892 elején hirdették ki a győzteseket: Steinhardt Antal és Lang Adolf budapesti építészeket. A pécsi egyesületek műsoros esteket, bálakat szerveztek, amelyek bevételeit a színházi alapnak utalták át, egy pécsi építési vállalkozó 5 ezer téglát ajánlott fel, Zsolnay Vilmos pedig egy kutat szeretett volna felépíteni a színház előtti téren. Ez a kút az Irgalmasok temploma előtt álló ikonikus Zsolnay-kút, melynek helyszíne végül azért nem a Színház tér lett, mert az túl szűk és forgalmas hely lett volna impozáns méreteihez. Fontos megjegyezni, hogy az elkészült színház más volt, mint amit ma ismerünk: 1150 férőhelyes volt, de ebből 400 állóhely volt. A földszinti állóhelyeket idővel megszüntették az egyre bővülő zenekari árok miatt, a megmaradt helyekre pedig mozgatható székeket tettek, ugyanis a nézőtér ekkoriban még sportrendezvényeket is tartottak. A Színház azért is jelentős épület, mert azon kevés nagyméretű városi színházak sorába tartozik, melyek a korszak színházépítő-specialistáinak, a Fellner és Helmer páros architektúráinak jellegzetességeivel épült fel. A külső szobrászati és díszítő elemeket a Zsolnay Kerámiagyár művészei és munkásai készítették. Az épületen helyet kapott a kor kiemelkedő „színházi emberének” tartott Csiky Gergely, Szigligeti Ede, Kisfaludy Károly és Erkel Ferenc szobra, s a kupolán látható Génusz szobrot Kiss György szobrászművész a Zsolnay Kerámiagyár alkotógárdájával keltette életre.

A téren található a Pécsi Kulturális Központnak helyet adó Dominikánus ház, melynek helyén egykoron Ferhád pasa dzsámija állt. A török után ezt a dominikánus szerzetesrend kapta meg, s itt

templomot és rendházat építettek. 1786-ban II. József feloszlatta a dominikánus rendet, s üresen maradt a templom és a rendház. A Francia háború idején az épületekben francia foglyok tartózkodtak. A templomból raktár lett, majd lakóház. A XIX. század végén dr. Johan Béla orvos építtette át a mai formájára.

Király utca 13. (Hrsz.17535)

A Pécsi Nemzeti Casino 1839-ben lelte meg méltó helyét a Fő utcán, s alakította át a Király utca 13. szám alatti akkori épületet. A házra tervpályázatot hirdettek meg, melyre hét jeligés pályázat érkezett, de a bíráló bizottság egy tervet sem talált az első díjra érdemesnek. A második helyezett a Pécs 94 jeligéjű tervezet lett, az épület kivitelezője Schlauch Imre. 1896-ra készült el, a nyitóest hatalmas ünnepe után a pécsi polgárság legtekintélyesebb és legbefolyásosabb személyiségei, továbbá az irodalmi és szellemi élet kiválóságai jöttek itt össze, közös felolvasásokat tartottak, kávéztak, szivaroztak, beszélgettek, vitatkoztak. Az első évben a Pécsi Nemzeti Casino a pécsi színjátszásért is sokat tett. Színtársulatot szerveztek, mely az egy évig tartó működése alatt 105 előadást tartott a műkedvelő hölgyek és urak számára. A kaszinó olvasóterme amolyan pécsi információs központ volt, tele olyan neves hazai és nemzetközi újságokkal, mint például a Jelenkor, az Athenaeum, a Honművész, a Wiener Zeitung, vagy a Spiegel. Persze nemcsak a színházról és az olvasásról szólt a kaszinó, hanem a szórakozásról. Egy kis ízelítő a programból: hétfőnként „harmóniai zene” esteket tartottak, szerdánként hatalmas táncmulatságokat, melyek a korabeli beszámolók szerint reggelig is eltartottak. Volt olyan, hogy a kertjében és nyári szalonban 500 fős vendégsereg előtt mutattak be körtáncot. A kártyasztalnál „nemegyszer tekintélyes vagyonok cseréltek gazdát egy-egy éjszakába nyúló kártyacsata során”. Az 1840-es években a reformkor idején a pécsi kaszinó a politikai élet központja is lett. Itt vitatták meg a védegyeleti mozgalom létrehozatalát, a takarékpénztári hálózat kialakítását, és a vasútépítési terveket is. Szomorú érdekesség továbbá, hogy a tragikus trianoni békeszerződésben foglaltakról is itt értesülhettek először a pécsiek. A homlokzat vakolatarchitektúrát 1966 után, egy tatarozás során pusztították el, s az épület is alig őrzi egykori formáját.

Király utca 15 (Hrsz. 17534) Hattyú ház

A török hódoltság alatt ezen a területen kolostor állt egységet képezve az utca túloldalán álló dzsámival és fürdővel. Evlia Cselebi a híres török utazó 1663 nyarán elragadással szólt a város, törökök által épített épületeiről. Az egykori épületnek mára nyoma sem maradt. 1722 táján alakult ki a mai telekforma, ekkor itt is égett házhelyet említenek a források. A XIX. sz. elején pedig már a ” Fehér hattyú”, mint hadikórház említik a leírások. 1846. október 26-án Liszt Ferenc adott koncertet a Hattyú ház termében, mely eseményről az épület homlokzatán található emléktábla is tudósít, melyet a pécsi dalos mozgalom 100 éves évfordulóján állítottak 1926-ban. Az alacsony földszinti magassága barokk eredetre utal, az emeletráépítés, már a XX. század fordulóján készült. Ekkor kapta az épület, - ami ma is látható - erőteljes sávózással kialakított, de finoman részletezett, eklektikus homlokzatát. Ez a homlokzat a Király utca egységes arculatának jelentős, védett eleme.

Király utca 24. (Hrsz.17528) Zsanér

A töröktől visszafoglalt város legkorábbi helyszínrajzon történő ábrázolását Joseph de Haüy, francia hadmérnök készítette el 1687-ben. Ez a leghitelesebb térkép ebből az időből, s Haüy feltünteteti a térképen az összes általa látott török emléket, így Ferhard pasa dzsámiját is. Haüy a mai Király utca 24. számú telken jelöl egy kisebb építményt, ez valószínűleg egy sárdiván, ami a mohamedánoknál az imádkozást megelőző szertartásos mosakodás célját szolgáló csorgókút. 1865-ben már a maihoz hasonló sarokbeépítés látható a térképen, amit lebontanak, s 1913-ban itt nyitja

meg kapuit Tausz Dezső ügyvéd által épített kétemeletes ház, földszintjén a Budapesti Nagyáruházzal. A szecessziós stílusjegyeket magán hordozó épület terveit a korszak építésze, Pilch Andor készítette.

Király utca 19. Vasváry-ház

A Király u. 19. szám alatti Vasváry-ház díszes pirogránit domborművei a Zsolnay porcelángyárból valók (Sikorszki Tádé alkotásai, 1893-ból). A Vasváry György vaskereskedő nevét viselő épület a vasipar és a kereskedelem jelképeit hordozza. A legkorábbi adat a házról 1840-ből való, amikor Vasváry édesapja a kétszintes házat megvásárolta. Harminc évvel később átépítették Ivánkovits István és Szánthó Antal építészek tervei alapján. Ennek során került a főhomlokzat párkányára 1883-ban a Vasváry-ház felirat, a ház hátsó udvarának homlokzati részére pedig Vasváry-udvar. A lépcsőház falán két Mücke Ferenc József festmény található. A két szélső ablak között lévő nagyméretű, domborműves fali-táblaképek 1893-ban készültek. Tervezőjük a Zsolnay gyár művészeti vezetője, Sikorski Tádé volt. Az épület belseje is gyönyörű: a lakás szalon része neoreneszánsz stílusú, intarziás parkettával, festett mennyezettel, bronz csillárral, egy Bösendorfer zongorával, festményekkel és egy 17. századi nemesi oklevéllel. A család ezeket a relikviákat 1988-ban a városi tanácsnak adományozta. Az egyik kisserében Péchy Blanka színésznő, diplomata és nyelvművelő és a Janus Pannonius Társaság, illetve a helyi sajtó és a színházi élet relikviái kaptak helyet. A másik kisserében a zenei élet, ill. az egyesületek (Pécsi Dalárda, Pécsi Daloskoszorú, Polgári Daloskör, a Mecsek Egyesület) emlékei és a 19–20. századi pécsi fényképészek alkotásai láthatóak.

Király u 32. Caflisch Cukrászda

Az épületről már 1695-ből vannak adatok, s a leírások alapján tudjuk, hogy legalább hétszer cserélt gazdát öröklés vagy eladás okán. Az üzlethelyiség 1798-ban Sziberau Ágoston cukrászmester tulajdonába került, s azóta működik itt cukrászda, jogos tehát a kiírt 1789-es dátum. Azonban ez még nem a Caflisch cukrászda. 1865-ben került városunkba a Svájcban született 26 éves Caflisch Kristóf, aki 22 éven át vezette az üzletet, halálát követően pedig felesége, a helybéli Murányi Anna virágoztatta föl és tette híressé a cukrászdát. A Caflisch cukrászda 1865. óta működik a Király utca 32. sz. házban, de az is érdekes, hogy 1798. óta ezen a helyen mindig is cukrászda működött. 1952-ben a cukrászdát államosították és Éva cukrászda nevet kapta. S mikor került a cukrászdába a herendi porcelán burkolatú kávéfőző gép?

Azokban az években tíz darab készült a Herendi Porcelánmanufaktúra Viktória mintával festett kávéfőző gép porcelánburkolatból. Az 1958-as brüsszeli világkiállításon mutatták be, melybe egy Transelektro kávéfőző gép volt beépítve. A világkiállítás után több budapesti és vidéki vendéglátóhelyre került egy-egy ilyen exkluzív presszó gép. A herendi porcelán burkolatú gép 2007-ig volt a cukrászdában.

Király utca 38. (Hrsz. 17331)

Az itt kialakuló telket jelentősen befolyásolta a Pálos templom mellett húzódó vízelvezető árok. Az ároktól keletre mindig vallási építmények voltak találhatóak: a török hódoltság idején Huszein dzsámija, 1756-tól pedig a Pálos templom majd a rendház. A mai épület valószínűleg 1871. körül épülhetett. Udvara példaértékűen zöldesített. Az épület egyik legszebb, eredeti formájában megmaradt példája az eklektikus lakóház típusának Pécs belvárosában.

Király utca 37. (Hrsz. 17302) Optika

A város ősi magja a középkorban a mai belváros északkeleti részén helyezkedett el, a tettyei iparos területekhez kapcsolódva. A Király utca és a János utca mai nyomvonala a XV. században jött létre. Ekkortól alakult ki a két utca közötti területek beépülésével. Ez az épület a XIX. század első felében épült klasszicista stílusban, már romantikus jegyeket is magán hordozva. A földszintjén lévő jellegzetes fa portál egykor meghatározó volt a Király utcában, mára csak néhány darab maradt hírmondónak.

Király utca 43. (Hrsz: 17305) Remes Ferenc

Már 1700-as iratokon is arról olvashatunk, hogy a Király utca az egyik legmeghatározóbb utcája a városnak, így a legtöbb középület és iparos is itt volt megtalálható. Az elmúlt 2-300 év alatt nagyon megváltozott a Király utca. Korábban vaskereskedések, játékarusok, könyvesbolt, kalapáros, patyolat, gyümölcsbolt és ehhez hasonló üzletek miatt volt nyüzsgés az utcában, ám ez szépen lassan eltűnt, köszönhetően egyrészt a belváros sétálóövezetté alakításának, másrészt a nagy bevásárlóközpontok megépülésének. Így vették át az uralmat az utcában a vendéglátóhelyek.

A XVIII. század végén épült lakóépület kevés megmaradt emléke városunkban a barokk kereskedő iparos életforma építészeti emlékeinek. A földszintet átfogó faportál a XIX. század második felében készülhetett, amikor az üzletekre ez jellemző volt a Király utcában. Remes az utolsó órasmester az utcában. A Király utcai műhely-boltban 1964. óta dolgozik a mester, tehát már több mint 50 éve. Remes Ferenc régi órásdinasztia tagja, édesapja és nagyapja is órás volt. A kis műhely cégérén, 1931. óta szerepel a Remes név, napjaink órasmesterének édesapja bérelte már akkor a kis üzletet.

Király utca 49. (Hrsz: 17248)

A történelmi belváros keleti szélén elhelyezkedő kicsiny telek, közvetlenül kapcsolódott a városfalhoz. Kialakulása a XVII. század elejére tehető, amikor a városfal belső oldalán megindultak a beépítések s itt, a telek tengelyében, a Király utca ezen pontján állt a ház előtt a Budára vezető utat indító városkapu. Alacsony földszinti magassága a XVIII. század végi barokk eredetre enged következtetni, az emeleti szint már 100 évvel később épülhetett. Az épület egyik jellegzetes példája a századokon átívelő, egymásra rakódott, különböző építészeti stílusú korszakokat magában foglaló városi lakóház fejlődésének.

A Siklósi-kapu megépítésekor egy mocsárvidéken átvezető déli úton állt a Budai-kapu, a Király utca 44. és 47. számok között volt. A városkép a városkapuk és a városfal lebontásával, beépítésével változott meg a 18–19. század folyamán, miután 1780-ban Pécs szabad királyi várossá vált. A vár elvesztette védelmi funkcióit, a déli szakaszok egy része el is tűnt, vagy házfalakként végezte. Egy 1785-ös rendelet következményeként pecsételődött meg a sorsa a kapuknak (és a falnak is), ugyanis ekkor dőlt el, hogy ha valakinek a területére esett a kapu vagy épp a fal (vagy azok egy része), az elbonthatta, eladhatta azokat. A Budai-kaput 1786-ban adták el, akárcsak a Siklósi-kaput, a Vaskapu eltűnéséről viszont nincsenek biztos adatok. A fennmaradt dokumentumok szerint az elbontások oka a kapuk funkciótalansága volt.

A sétánk végéhez értünk.

Za historií po promenádě - historie budov od městské brány Szigeti po městskou bránu Budai -

TEMATICKÁ PROCHÁZKA na 1,5 - 2 hodiny

V úzkých uličkách města Pécs tramvaj naposledy cinkala 31. srpna 1960. Město si však dodnes zachovalo několik památek na někdejší tramvaje, zachovala se tramvajová vozovna, v asfaltu se tu a tam ukáží kousky kolejí a na některých budovách v centru města ji připomínají rozetové držící háky trolejového vedení. Naše dnešní procházka povede po někdejší trase tramvaje, od městské brány Szigeti po městskou bránu Budai, cestou se podíváme o čem nám vypráví historie města.

Předchůdce ulice Ferencesek, jakožto osa města, protínající centrum od východu na západ, existovala už v době římské. Zde byla hraniční čára mezi pohřebištěm Sopianae a pozdější jižní obývanou částí města. Ve středověku bylo toto území nezastavěné, výstavba města se sem rozšířila v XII. století, v okolí dnešního náměstí Jókaiho. V XIV. století byl biskupský palác přemístěn na jihozápad od katedrály a byl obehnán dvojitou zdí, v té době byl také z přírodního kamene postaven systém bašt na město chránící vnější zdi, jeho obvod má délku tři a půl kilometru, vysoký je sedm metrů, jeho tloušťka byla však pouze jeden metr. V tomto období byly postaveny také čtyři někdejší městské brány: severní brána se nazývala Vaskapu (Železná brána) nebo Hegyi-kapu (Horská brána), vedla směrem na Kaposvár, na východě stála brána Budai (směrem na Buda), na jihu brána Siklósi (směrem na Siklós, na někdejší ulici Siklósi, dnes ulice Bajcsi-Zsilinszky), na západě byla brána Szigeti (směrem na Szigetvár) - dnes jsou na místě těchto bran už jenom pamětní desky.

Brána Szigeti stála úplně přesně na ulici Ferencesek, mezi číslem domu 52 a 37, dnešní ulice se v XVIII. století jmenovala Szigether Strasse. Tyto opevněné brány byly jednoduché stavby s čtyřúhelníkovým půdorysem a s obloukovým vchodem. Vzhled města se změnil během XVIII. - XIX. století, po zbourání městských bran a hradeb, když se město Pécs v roce 1780 stalo svobodným královským městem. Hrad ztratil svoji obrannou funkci, podle nařízení z roku 1785, pokud brána nebo hradby (nebo jejich část) sahali někomu do pozemku, mohl je zbourat. Brána Szigeti byla zbourána v roce 1818.

První písemná zmínka o **Františkánském kostele**, postaveném v sousedství brány Szigeti, pochází ze začátku XIV. století. Kostel byla středověká gotická stavba se dvěma loděmi a svatyní obrácenou na východ, prvky typickými pro františkány. Turci ale i tento kostel v druhé polovině XVI. století přestavěli na džámí. Františkánský kostel se tak v této době stal džámí paši Memi. Po skončení turecké nadvlády získal rád františkánů území zpět a začátkem XVIII. století na místě bývalého kostela začali s výstavbou nového, a během století postavili na pozemku úplně nový kostel v barokovém slohu. Zdi džámí zbourali a tak se už jeho základní stěny nenacházeli pod kostelem. Z tohoto období se mimo jiného zachoval obraz hlavního oltáře z roku 1737 a dva barokové vedlejší oltáře, vyrobené v dílně Lukácase Jani v roce 1768.

Lázně paši Memi

Patří mezi pět významných památek Péce z doby turecké nadvlády. V turecké době vedle lázní stál džámí paši Memi, medresa a obytné domy Solimána agu. Pod podlahou lázní byl topný systém, který vyhříval místnosti i vodu. Ve vestibulu byla ozdobná fontánka a vedle zdí lavice. V úzké místnosti za vestibulem se nacházela další fontánka s vyřezávanou dekorací, mycí bazén, sedací a

odpočinkové lavice. V následující větší místnosti byly odpočinkové lavice, vedle vchodu osmiúhelníková kamenná plocha, používaná k masáži. Do kupolovité budovy vnikalo přes šestiúhelníková okna přirozené světlo. Lázně neposkytovali pouze možnost očisty, bylo to také důležité místo společenského života. Tyto turecké lázně se zachovali nejdelší dobu, k jejich zbourání došlo kolem roku 1880. Teď si můžete prohlédnout objevené zdi, sahající po úroveň chodníku a jejich archeologickou rekonstrukci.

Ulice Ferencesek 23. (Číslo popisné: 18653)

Tato budova je v pozemkové knize z XVIII. století evidována jako majetek Jánose Göszenbergera, pomocného zedníka. Göszenberger byl pravděpodobně jedním z osadníků z německy mluvících zemí, kteří po osvobození od turecké nadvlády začali osídlovat vylidněné město. Dům několikrát změnil majitele, ale symetrické průčelí se čtyřmi osami má znaky pozdního eklekticismu, bez stop po přestavbě a je výrazným prvkem ulice Ferencesek.

Ulice Ferencesek 11. (Číslo popisné: 18647)

Dvojpozemek s vchodem z ulice Mátyás király zakoupil bratr Vilmore Zsolnayho, Ignác v roce 1881. Obytný dům byl postaven podle projektů Jánose Baldaufa v roce 1882, na jeho přízemí byl sklad a obchod s produkty továrny Zsolnay. V roce 1883 dal Zsolnay obě budovy (s budovou na ulici Mátyás király) spojit na základě projektů Gyulu Piatseka a vytvořil tak jednopatrovou budovu. V roce 1994 byla budova s hrubými zásahy přestavěna, ale i navzdory tomu zůstala vynikajícím příkladem historického slohu ve výstavbě nájemných domů v Pécsi, typickými znaky těchto domů je maloměstským požadavkům přizpůsobená jednopodlažní budova v tvaru do L, s obchodem v přízemí. Budova je chráněna jednak z důvodu její role v celkovém vzhledu města a také kvůli keramice Zsolnay, použité při výstavbě. Fasádu zdobí terakota Zsolnay, reliéf dvou květin, který vidíte pod okny, si můžete všimnout i na dalších domech v Pécsi.

Ulice Ferencesek 7. (Číslo popisné: 18645)

Pozemek získal svoji současnou podobu a rozměr v roce 1828, budova byla postavena v roce 1895 podle projektů architekta Bélu Rácze. Podle dobových zpravodajství se během realizace stavby stavěný dům zhroutil kvůli 20 metrů hlubokému sklepu a pohřbil pod sebe 36 lidí. Budova byla zachována z důvodu její role v celkovém vzhledu města a historického architektonického slohu, ve kterém byla postavena, jehož krásným příkladem je fasáda na straně ulice a třiramenné schodiště s visutými schody a zábradlím z tepaného železa.

Dřív, než opustíme Jókaiho náměstí a projdeme na náměstí Széchényiho podívejme se na chvíli na koleje, které se jediné zachovaly v centru města jako memento, vzpomínka na období let 1913 - 1960, kdy na této trase pravidelně jezdila tramvaj.

Náměstí Széchényiho - Bazar

Když se řekne Zsolnay, každému se vybaví továrna Zsolnay a keramická dynastie. Na náměstí Széchényiho dodnes stojí dva domy rodiny Zsolnay, které tvořili základ rodinného kapitálu. Zde byl domov rodiny a zde vznikl obchod, který byl základem jejich prosperity.

Miklós Zsolnay se narodil 16. února 1800. To, že byl talentovaným obchodníkem, dokazuje skutečnost, že ve svých 28 letech jako třetí obchodník tehdejšího Fünfkirchenu, tedy Pécese, na dolním rohu náměstí Fő tér, v dřevěné budce otevřel obchod s tabákem, norimberským a

galanterním zbožím. Miklósi Zsolnaymu se v roce 1826 narodil syn Ignác a o dva roky později přišel na svět jeho syn Vilmos. Rodina Zsolnay tehdy bydlela ve starém rodičovském domě na ulici Deák (z místa, kde teď stojíme vidíme i tento dům), na místě domu číslo 2. na ulici Jókai. Tento dům byl blízko náměstí Kis-tér (Jókai tér) a bylo odsud blízko do obchodu na náměstí Fő tér.

Na rohu náměstí Fő tér a ulice Mária v druhé polovině 1700. let dal panský prefekt v Nemetbolyi Hegedüs postavit patrový dům, který byl od roku 1836 budovou Pécského občanského kasína. Pod Pécským občanským kasínem byly čtyři prázdné pozemky. Na sousedním pozemku byla v roce 1846 postavena první budova Nádor, tedy původním jménem „Hotel k Nádorovi“. Pécs byl na konci 1840. let svobodným královským městem s 18 tisíci obyvatel, 780 řemeslníky, kteří pracovali přísně uspořádání do cechů. V této době registrují ve městě 45 obchodníků a podle dobových záznamů Miklós Zsolnay patří mezi čtyři nejlepší. Miklós Zsolnay ještě v roce 1845 koupí od města druhé dva prázdné pozemky na náměstí Fő tér a dá na ně postavit dvoupatrový dům. Takto byl otevřen obchod „K Američanovi“, který byl základem budoucí prosperity rodiny.

Miklós Zsolnay byl pravým obchodníkem a ze svého syna Vilmore chtěl obchodníka vychovat také. Jako jedenáctiletého ho postavil za pult, pět let byl učněm, pak ho poslal na studium obchodního oboru na Polytechnické škole ve Vídni, po ukončení studia pak na okružní cestu: byl praktikantem ve velkých obchodních domech ve Vídni, ve Frankfurtu, v Drážďanech, v Mnichově. Vilmos Zsolnay se usilovně učil svému řemeslu, ale všechny volný čas trávil studiem malířství, uspokojujíc tak touhu z dětství, od které ho přísný otec odvrátil. Do Pécs se vrátil v roce 1847 a začal pracovat v obchodě svého otce, později, když dovršil pětadvacet let, v roce 1853 mu otec odevzdal dědictví, mohl tedy převzít obchod s oděvy na náměstí a rozvinul ho na obchodní dům. Otec Miklós, jak se na skutečného obchodníka patří, nedal obchod synovi zdarma, poskytl mu úvěr se slušným úrokem. Vilmos dostal povolení k postavení dvoupatrového domu a průchodu se skleněnou střechou, vedoucího na náměstí Fő tér. Projekty dal vypracovat vídeňskému architektovi a dům měl namísto dvou pater patra tři. V té době se do výstavby takovéto míry mohl dát jen sebevědomý a velkorysý člověk. Budova byla dokončena v roce 1860, stala se budovou „Bazaru“ na ulici Király.

Rozšířil i sortiment prodávaného zboží: galanterie, porcelán, sklo, kamenné nádoby, železářské zboží, nářadí, hudební nástroje, předměty pro církevní liturgie, různé nevšední zboží, později zrcadla, lustry, rámy, tapety, bytový textil, koberce, bohatý sklad nábytku a velká trafika, to všechno patřilo do okruhu jeho obchodní činnosti. Obchody šli dobře. Zbožím zásoboval nejen okolní obchody, byl v kontaktu i se zahraničními obchodními domy. Svůj kapitál dobře zúročil. Na začátku 1860. let splatil i půjčku otci. Koupil vinohrad a zapojil se do obchodu s vínem, ale když viděl budoucnost komerčního zahradnictví, založil zahradnictví ozdobných rostlin (na místě pozdější továrny).

Vilmos Zsolnay v roce 1865, jako sedmatřicetiletý převzal od svého staršího bratra Ignáce manufakturu na komínové tašky, která se dala nazvat spíš hrnčířskou dílnou. Tím v jeho životě nastal velký obrat, z obchodníka se stal umělec pracující s hlinou. Řemeslu se snažil vyučit s horlivou netrpělivostí, jako kdyby chtěl být vždy mistrem hrnčířem. Vilmos v roce 1874 zruší obchod na náměstí Széchenyi (Fő tér), aby se mohl zabývat pouze keramikou a od této chvíle už historie rodiny Zsolnay pokračuje v továrně. Zsolnay.

Budova radnice

Dominantní budovou náměstí je Radnice, jejíž historie sahá až do roku 1698, kdy byla po osvobození od turecké nadvlády postavená první budova radnice. Její místo se v podstatě shoduje s místem dnešního městského úřadu, budova je známá tím, že v dubnu roku 1780 bylo z jejího balkonu vyhlášeno získání titulu svobodného královského města. Česem se budova ukázala být malá, proto byla v letech 1830 až 1834 podle projektů architekta Józsefa Piatseka postavena dvoupatrová budova v klasicistickém slohu. Budovu však postihl stejný osud jako předcházející radnici, a tak bylo v roce 1895 rozhodnuto o postavení další radnice. Postavením nové budovy byl

pověřen architekt Adolf Lang, který vysnil krásnou, neobarokní třípatrovou radnici v eklektickém slohu, s věžem. Zajímavost budovy, hodinová věž, byla postavena v roce 1871 i na předchozí budově. Na vrcholu věže je umístěn erb svobodného města Pécs, který mu v roce 1780, spolu s právy svobodného královského města, darovala Marie Terezie a její syn Jozef II. Barokový erb symbolicky zobrazuje důležité symboly města: pohoří Mecsek, potok Tettye atd.

Obrovský výbuch na radnici - událost se stal velmi dávno, ale patří mezi největší tragédie Pécs. Neštěstí se stalo 29. července 1896. Byla středa, časně dopoledne, na náměstí Széchényi se hemžila spousta vesničanek, trhovkyň a nakupujícího služebnictva. V tento den se město připravovalo i na valné shromáždění. Na rohu náměstí pomalými kroky přicházel János Aidinger, radní a rychtář. Na přízemí budovy radnice, na rohu ulice Király a náměstí Széchényi měl János Köszi obchod se smíšeným zbožím. Pan rychtář Aidinger právě procházel před obchodem, když tragedie nastala. Vybuchl střelní prach, dynamit, rakety a podobné výbušné zboží, další ničení způsobil oheň. Z obchodu vyšlehl obrovské sloupy plamene, sahající až po první patro radnice. Všude bylo plno nařikajících, plačících, krvácejících lidí. Vážněji zraněné lékaři ošetřili pod sochou Svaté trojice, mnozí šli pešky do blízké nemocnice milosrdných bratří. Rychtář János Aidinger utrpěl vážná zranění, lékaři na něm napočítali nejméně padesát ran.

Jak se mohlo stát, že se zničila téměř celá radnice? V největší budově na náměstí Széchényi, v rohové místnosti staré radnice byla prodejna smíšeného tovaru. Obchod byl kromě jiného známý i tím, že tam byl největší sklad raket a ohňostrojí v Pécsi. V tom čase to nebylo nic nezvyklého, ve vinohradech v Pécsi pro zábavu hostů na vinobraní pořádali ohňostroje. Demolici staré radnice plánovali už dávno a výbuch toto rozhodnutí jenom urychlil. V červnu 1907 byla předána nová radnice.

Nejznámější promenádou centra Pécs je ulice Király. Při procházce touto ulicí stojí za to často se podívat směrem nahoru, na zdobených fasádách pater domů totiž uvidíte okna s bohatými rámy a rozety (kruhová ozdoba ve tvaru růže, často používaná také na stropěch). Už i historie pojmenování ulice je pozoruhodná a nezvykle rušná: během uplynulých 150 let měla ulice 21 různých jmen. Současně jméno dostala na počest Józsefa Királye, biskupa Pécs, který během požáru v roce 1820 vykonal výjimečné počiny.

Ulice Király 4. Városház köz 2. (Číslo popisné: 17515) Replay

Budova svoji dnešní podobu získala v roce 1905, kdy byla otevřena zadní dopravní trasa. Umělecký architekt Gyula Schmidt budovu projektoval do dvojice se severním rohem radnice. Spodní podlaží a pruhování omítky na rohové části na ulici Király je také velmi podobné radnici. Nynější Replay je budova někdejší prodejny lahůdek Csemege. Byla to jedna z nejznámějších, nejelegantnějších a nejmódnějších prodejen lahůdek v Pécsi. Už v roce 1927 fungoval obchod Meinel Csemege, tedy obchod společnosti Meinel Gyula Rt. v Pécsi. Zajímavostí obchodu je freska Ernő Gebauera - vytvořená k otevření podniku Csemege Vállalat - na vlysu (kladí), dokola zdobícím prostor prodejny. Gebauer, nazývaný i malířem kostelů, tvořil i světská díla. Fraska v obchodě nese znaky socialistického realismu. Obchodní řetězec Julis Meinel v roce 1999 zavřel, respektive prodal všechny svoje prodejny a definitivně odešel z krajiny. Na místě „velkých lahůdek“ v roce 2000 otevřela restaurace REPLAY. Místnost dodnes zdobí Gebauerova freska na vlysu.

Ulice Király 9. (Číslo popisné: 17537) a 11.

Tato budova získala svoji dnešní podobu se znaky eklekticismu koncem XIX. století. Pozdější generace rodin řemeslníků, živnostníků, které se přistěhovali do Pécs začátkem XVIII. století, vytvořili ten rušný hospodářský a kulturní život, který byl pro Pécs v XIX. století typický. V roce 1861 založil János Hamerli v Pécsi dílnu na výrobu rukavic a kýlních pásů. Když se oženil, s manželkou Flórou Szalay se nastěhoval sem, do ulice Király. V roce 1877 na žádost města vystěhoval z centra svoji koželužnu, kterou během desetiletí zařídil nejmodernějšími stroji. Podle

údajů z roku 1878 v Hamerliho dílně fungovalo 50 šicích strojů a vyrábělo se tam padesát tisíc kusů rukavic.

Přestavby pro rodinu projektoval významný pécský umělecký architekt té doby, Imre Schlauch. Budovy na dvoře jsou hezkým příkladem průmyslové architektury přelomu XIX. a XX. století, zatím co budova ze strany ulice je i ve své dnešní podobě vynikajícím příkladem obytných budov města, nesoucích znaky eklekticismu *Imre Schlauk (1840 - 1904) byl majitelem největší stavební firmy v Pécsi, měl výrazný vliv na celkový vzhled města. Byl stavitelem největších veřejných budov Pécs v té době, například hotelu Nádor, Národního divadla, Národního kasína a Průmyslové komory.*

Hotel Palatinus

Začátkem 1900. let plánoval majitel rukavičkárný Imre Hamerli výstavbu hotelu a navzdory I. světové válce jeho rozhodnutí následoval čin. Na místě továrny (která byla na ulici Király) začal v roce 1913 stavět. Úžasný třípatrový hotel v secesním stylu byl bleskurychle postaven už v roce 1915, podle projektů Andora Pilcha, zdobený keramikou Zsolnay a skleněnými okny Mikse Rótha. *(Andor Pilch: Nőegylet palota (palác Ženského spolku), Isten szeme ház (dům Boží oko), Cseh palota (Český palác) - byl na přelomu století už hlavním architektem Biskupství Pécs a Diecéze Pécs).*

Naproti hotelu se nachází budova Boltív köz, postavena v XVIII. století. V předchozí budově fungovala Pécs-Baranyai Központi Takarékpénztár (Centrální spořitelna župy Pécs-Baranya), založená v roce 1872, později pak tiskárna Engel. Budova je díky svému charakteru a klenuté průjezdní bráně, po které je ulice pojmenována, zajímavým a hezkým prvkem budov na ulici Király.

Ulice Király 14. (Číslo popisné: 17507) Eozin Corso

Projekty dvoupatrového nájemného domu vypracoval Imre Schlauch na objednávku Frigyese Schwarze. Na přízemí byla v roce 1895 otevřena kavárna Otthon a v nižším zadním křídle budovy Restaurace Vigadó, která měla i taneční sál. V patře byly vytvořeny po 2 byty, později byl přistavěn balkon a přístavba. V roce 1911 v Restauraci Vigadó začalo promítat první kino v Pécsi, kino Urania Bioskop. V 1960. letech byla budova dvoupatrovým prvkem spojena s divadlem a z někdejší restaurace se stalo komorní divadlo. Jeden z největších a nejreprezentativnějších nájemných domů Pécs, postavený na přelomu XIX. a XX. století, je jednou z nejvýznamnějších prací nejvíc zaměstnávaného stavitele této doby.

Reliéf pécské tramvaje na náměstí Színház tér

Reliéf nad vchodem Corso Bistro na náměstí Színház tér, připomínající pécskou tramvaj, je dílem Györgye Fürtöse. György Fürtös pracoval v porcelánce Zsolnay jako návrhář, pro jeho díla jsou typické výrazné tvary v kombinaci s dekorativností a humorem.

Ulice Király 16. (Hrsz.17523) Národní divadlo Pécs

V roce 1871 byla v Pécsi založena Divadelní komise, jejíž vedení v roce 1880 rozhodlo, že umožní vystoupit pouze maďarským divadelním souborům. V centru města už bylo v té době k dispozici velmi málo nezastavěných pozemků. Nakonec za budovu nového divadla stanovili někdejší dominikánský klášter, který sloužil jako vojenská nemocnice. Území město získalo od ministerstva

výměnnou smlouvou. Divadlo muselo být rychle postavené, chtěli ho předat na městských oslavách přelomu století, proto bylo nutné rychle najít na výstavbu zdroje. Nakonec se je povedlo zajistit bankovním úvěrem. Soutěž na projekty byla vypsaná v květnu 1890 a účastníci měli dobrých 6 měsíců na to, aby svoje díla do listopadového termínu přihlásili. Z přihlášených projektů byli vítězi vyhlášeni až o dva roky, začátkem roku 1892, stali se jimi budapeštský architekti Antal Steinhardt a Adolf Lang. Spolky v Pécsi pořádali slavnostní večery a plesy, výnos z nich pak převedli divadelnímu fondu, jeden živnostník v Pécsi nabídl na výstavbu pět tisíc cihel, Vilmos Zsolnay chtěl před divadlem postavit kašnu. Jedná se o ikonickou kašnu Zsolnay před kostelem Milosrdných bratří, nakonec nebyla postavena na náměstí Színház tér (Divadelní náměstí), protože je to pro její impozantní rozměry velmi úzké a frekventované místo. Je důležité poznamenat, že nově postavené divadlo nevypadalo tak, jak jej dnes poznáme: Mělo kapacitu 1150 míst, z toho 400 míst bylo k stání. Místa k stání na přízemí postupně zrušili kvůli neustále se rozrůstajícímu orchestřišti a na zbylá místa umístili mobilní židle, protože v hledišti v té době pořádali dokonce i sportovní akce. Vnější sochařské a ozdobní prvky jsou dílem umělců a zaměstnanců továrny na keramiku Zsolnay. Na budově byly umístěny sochy vynikajících dobových divadelních umělců Gergelye Csiky, Ede Sziglieti, Károlye Kisfaludyho a Ference Erkele, socha Génius na kupole je dílem sochaře Györgye Kisse a tvůrčí skupiny továrny na keramiku Zsolnay.

Na náměstí se nachází Dominikánský dům, který je dnes sídlem Kulturního centra Pécs, na jeho místě kdysi stál džámi paši Ferháda. Po turecké nadvládě ho dostal dominikánský řád, který tady postavila kostel a klášter. V roce 1786 Josef II. zrušil dominikánský řád a kostel a klášter zůstal prázdný. Během francouzské vojny byli v budovách umístěni francouzští zajatci. Z kostela se stal sklad, později obytný dům. Koncem minulého století lékař dr. Béla Johana dal budovu přestavět do její dnešní podoby.

Ulice Király 13. (Číslo popisné: 17535)

Národní kasino v Pécsi našlo svoje důstojné místo v roce 1839 na hlavní ulici a změnilo tehdejší budovu číslo 13 na ulici Király. Na projekt domu byla vypsaná soutěž, do které bylo pod značkami přihlášených sedm projektů, ale porota ani jeden z nich nepokládala za hodný první ceny. Na druhém místě se umístil projekt se značkou Pécs 94, jeho autor Imre Schlauch mohl nakonec stavbu realizovat. Budova byla postavena v roce 1896, po obrovské zahajovací slavnosti se zde scházeli nejváženější a nejvlivnější osobnosti města, vynikající představitelé literárního a intelektuálního života, pořádali se tu předčítání, popíjeli tu kávu, kouřili doutníky, povídali si, polemizovali. Čtenářský sál se stal jakýmsi informačním centrem města, se spoustou takových významných maďarských a mezinárodních deníků a časopisů, jako Jelenkor, Athenaeum, Honművés, Wiener Zeitung, nebo Spiegel. Kasino samozřejmě nebylo jen o divadle a literatuře, ale i o zábavě. Malá ukázka programu: každé pondělí pořádali večery „harmonické hudby“, každou středu obrovské taneční zábavy, které podle dobových zpráv často trvaly až do rána. Stávalo se, že na zahradě a v letním salóne předtančili kruhový tanec 500 hostům. V letech 1840. v době reformního hnutí se kasino stalo také centrem politického života. Debatovali zde o založení hnutí obranného sdružení, o vytvoření sítě spořitelen, ale i o plánech výstavby železnice. Původní omítka fasády byla zničena během renovace po roce 1966, a budova si ze své původní podoby také sotva něco zachovala.

Ulice Király 15. (Číslo popisné: 17534) Hattyú ház (Labutí dům)

V časech turecké nadvlády zde stál klášter, tvořící celek s džámí a s lázněmi na druhé straně ulice. Slavný turecký cestovatel Evlia Cselebi v létě 1663 s nadšením mluvil o budovách, které ve městě postavili Turci. Po někdejších budovách dnes už nezůstalo ani stopy. Pozemek svůj dnešní tvar získal kolem roku 1722, dobové zdroje i zde píší o vyhořeném místě domu. Začátkem XIX. století už dobové zdroje zmiňují „Bílou labuť“ jako vojenskou nemocnici. 26. října 1846 měl v sále

Labutího domu koncert Ferenc Liszt, o této události vypovídá i pamětní deska na fasádě budovy, která byla odhalena v roce 1926 na 100. výročí pěveckého hnutí v Pécsi. Nízké přízemí svědčí o barokním původu, patro bylo přistavěno už ve XX. století. Tehdy získala budova svoji dnešní podobu s eklektickou fasádou s výrazným, ale detailně vypracovaným pruhováním Tato fasáda je významným chráněným prvkem jednotného vzhledu ulice Király.

Ulice Király 24. (Číslo popisné: 17528) Zsanér

Autorem nejstaršího zobrazení města dobytého zpět od Turků je francouzský vojenský inženýr Joseph de Haüy, kresba pochází z roku 1687. Je to nejpřesnější mapa z této doby, Haüy na ní uvádí všechny turecké památky, které viděl, a tak i džámi paši Ferharda. Haüy na dnešním pozemku na ulici Király číslo 24. uvádí menší budovu, jedná se pravděpodobně o sárdiván, malou kašnu, sloužící u mohamedánů na rituální očistu před modlitbou. V roce 1865 je už na mapě zobrazena rohová budova podobná dnešní, která byla zdemolovaná a v roce 1913 otevřel brány dvoupatrový dům, který dal postavit advokát Dezső Tausz a na jehož přízemí byl obchodní dům Budapesti Nagyáruház. Stavitelem budovy, nesoucí znaky secesního slohu, je uznávaný architekt té doby Andor Pilch.

Ulice Király 19. Vasváry-ház

Ozdobné reliéfy ze speciálního materiálu - pyrogranitu na domě číslo 19. na ulici Király pochází z porcelánky Zsolnay (autor Tádé Sikorszki, rok 1893). Budova, pojmenovaná po obchodníkovi se železářským zbožím Györgyu Vasvárym nese symboly železářského průmyslu a obchodu se železářským zbožím. Nejstarší údaj o domě pochází z roku 1840, kdy Vasváryho otec tento dvoupatrový dům koupil. Velkorozměrné nástěnné malby s freskami mezi dvěma bočními okny pocházejí z roku 1893. Navrhl je umělecký vedoucí továrny Zsolnay Tádé Sikorski. Krásný je i interiér budovy: salón v bytě má neorenesanční styl, parkety s intarziemi, stropní malbu, bronzový lustr a je v něm umístěn klavír Bösendorfer, obrazy a šlechtická listina ze 17. století. Rodina tyto relikvie v roce 1988 darovala městské radě. V jednom ze salónek jsou umístěny relikvie herečky, diplomatky a jazykovědkyně Blanky Péchy a Společnosti Januse Pannoniuse, respektive relikvie ze života místního tisku a divadla. V dalším salónku si můžete prohlédnout pamětné předměty hudebního života, respektive jeho sborů (Pécsi Dalárda, Pécsi Daloskoszorú, Polgári Daloskör, Mecsek Egyesület), v druhé části salónku jsou vystaveny díla fotografů z Péce z 19 a 20. století.

Ulice Király č. 32. Cukrárna Cafilsh

O této budově existují údaje už z roku 1695, ze záznamů víme, že nejméně sedmkrát měnila majitele z důvodu dědictví nebo prodeje. Majitelem obchodu se v roce 1798 stal mistr cukrář Ágoston Sziberau a od té doby je tu cukrárna, datum 1789 je tedy vypsáno oprávněně. Tehdy to však ještě nebyla cukrárna Cafilsh. V roce 1865 do našeho města přijel 26letý Kristóf Cafilsh, který se narodil ve Švýcarsku, 22 let vedl cukrárnu, po jeho smrti obchod převzala jeho manželka, místní Anna Murányi, která cukrárnu proslavila a rozvinula v prosperující obchod. Cukrárna Cafilsh funguje od roku 1865 v domě č. 32. na ulici Király, ale zajímavé je, že na tomto místě od roku 1798 byla vždy cukrárna, v roce 1952 byla cukrárna zestátněna a přejmenována na cukrárnu Eva.

Ulice Király č. 38. (Číslo popisné: 17331)

Pozemek, který tady vznikl, výrazně ovlivňoval odvodňující příkop vedle kostela Řádu svatého Pavla Prvního Poustevníka. Na východ od příkopu vždy stály náboženské stavby: během turecké nadvlády džámí Huseina, od roku 1756 kostel Řádu svatého Pavla Prvního Poustevníka, později klášter. Dnešní budova byla postavena pravděpodobně kolem roku 1871. Její dvůr je příkladně vysazen zelení. Budova je jedním z nejhezčích příkladů eklektického typu obytné budovy v centre Pécsce, zachované v původní podobě.

Ulice Király č. 37. (Číslo popisné: 17302) Optika

Pravěké jádro města stálo v severozápadní části dnešního centra, spojené s územími živnostníků v okolí Tettye. Dnešní trasa ulic Király a János vznikla v XV. století. Začala vznikat zastavěním území mezi těmito dvěma ulicemi. Budova byla postaven v první polovině XIX. století v klasicistickém slohu, už i s několika znaky romantiky. Dřevěný portál na přízemí býval charakteristickým prvkem ulice Király, dnes už nám o něm dává zprávu pouze pár zbylých kusů.

Ulice Király č. 43. (Číslo popisné: 17305) Remes Ferenc

Už v spisech z roku 1700 se píše, že ulice Király byla jednou z klíčových ulic města a tak se zde nacházela většina veřejných budov a řemeslníků. Za uplynulých 200 - 300 let se ulice Király velmi změnila. Zachovalo se jen málo budov, postavených koncem XVIII. století, jsou to architektonické barokové památky živnostnického způsobu života. Dřevěný portál na přízemí mohl být zhotoven v druhé polovině XIX. století, kdy bylo toto řešení typické pro obchody na ulici Király. Remes je poslední hodinář na ulici. V dílně - obchodě na ulici Király mistr pracuje od roku 1964, tedy víc než 50 let. Ferenc Remes je členem staré hodinářské dynastie, i jeho otec a dědeček byli hodináři. Na vývěsném štítu malé dílny se jméno Remes uvádí od roku 1931, otec mistře hodináře měl už tenkrát obchodík v pronájmu.

Ulice Király 49. (Číslo popisné: 17248)

Malý pozemek ve východní části historického centra města je přímo spojen s městskými hradbami. Jeho vznik se odhaduje na začátek XVII. století, kdy se začali zástavby na vnitřní straně městských hradeb a tady, na osi pozemku, na tomto bodě ulice Király, před domem stála městská brána na cestě směrem na Buda. Podle nízkého přízemí můžeme předpokládat, že pochází z konce XVIII. století z období baroka, patro mohlo být přistavěno o 100 let později. Budova je typickým příkladem vývoje městského obytného domu v průběhu století, s různými architektonickými slohy, uloženými na sebe.

Brána Siklósi v době její výstavby stála na jižní cestě vedoucí přes bažinaté území, mezi branou Budai a domy číslo 44 a 47 na ulici Király. Vzhled města se změnil během XVIII. a XIX. století demolicí městských bran, městských hradeb a zastavěním. Osud městských bran (a hradeb) zpečetilo nařízení z roku 1785, které rozhodlo o tom, že pokud brána nebo hradby (nebo jejich část) sahali někomu do pozemku, mohl je zbourat., prodat. Bránu Budai prodali v roce 1786, podobně jako bránu Siklósi, o zmizení brány Vaskapu nejsou však přesné údaje. Podle zachovaných písemností byla důvodem demolice bran jejich nefunkčnost.

Přišli jsme na konec naší procházky.

Šetajuća povijest na šetalištu - Povijest zgrada od Sigetskih do Budimskih gradskih vrata -

TEMATSKA ŠETNJA u trajanju od 1,5-2 sata

Tramvaj je pečuškim uskim ulicama posljednji puta zvonio 31. kolovoza 1960. godine. No, grad i dandanas čuva nekoliko suvenirna o nekadašnjem tramvaju; preostala je remiza, u asfaltu se tu i tamo pojavi po koji komad tračnice, a pojedine zgrade u centru grada još krasi kuke sa rozetama za nadzemni vod. Današnja šetnja vodi nas duž tračnice nekadašnjeg tramvaja, od Sigetskih do Budimskih gradskih vrata, te ćemo usput pogledati o čemu nam pripovijeda gradska povijest na našim šetnicama.

Predak Franjevačke ulice, kao os koja presijeca centar grada u istočno-zapadnom pravcu, postojala je već i u vrijeme Rimljana. Tu je bila granica između grobljanskog područja Sopianae i kasnijeg južnog građanskog grada. U srednjem vijeku područje je neizgrađeno, a u XII. stoljeću, u okolini današnjeg Jokaijevog trga, počela je izgradnja grada. U XIV. stoljeću biskupska je palača premještena jugozapadno od katedrale, podignut je dvostruki zid oko biskupije, te je tada podignut i sustav tvrđava vanjskih zidova obrane grada, koji je izgrađen od rezanog kamena, sa opsegom od 3 i pol kilometara dužine, visinom od 7 metara i debljinom od svega jednog metra. Tada su izgrađena i nekadašnja gradska vrata, kojih je bilo 4: sjeverna vrata su bila Željezna vrata, ili drugim imenom Planinska vrata (prema Kapošvaru), na istoku su stajala Budimska vrata (prema Budimu), na jugu Šikloška vrata (prema Šiklošu, u pravcu stare Šikloške ulice, danas ulica Bajcsy-Zsilinszky), a na zapadu Sigetska vrata (prema Sigetvaru) – danas ova vrata čuvaju samo spomen ploče.

Sigetska vrata protezala su se sasvim točno između kućnih brojeva 52. i 37. Franjevačke ulice, a današnja ulica se u XVIII. stoljeću zvala Szigether Strasse. Ove utvrde četverokutnog tlocrta imale su jednostavan polukružni ulaz. Slika grada promijenila se rušenjem-ugradnjom gradskih vrata i gradskog zida tijekom 18-19. stoljeća, nakon što je Pečuh postao slobodan kraljevski grad. Tvrđava je izgubila svoje zaštitne funkcije, a prema jednoj uredbi iz 1785. g., ako je netko na svojem imanju imao gradska vrata ili zid (ili neki njihov dio), mogao je taj dio srušiti ili prodati. Sigetska vrata srušena su 1818.g.

Franjevačka crkva izgrađena u susjedstvu Sigetskih vrata prvi put se spominje početkom 14. stoljeća. Crkva je bila srednjovjekovna dvobrodna gotička građevina karakteristična za franjevce, sa svetištem okrenutim prema istoku. Međutim Turci su u drugoj polovici 16. stoljeća i od ove crkve napravili džamiju. Franjevačka crkva je tada postala džamija Memi-paše, sa priključnim minaretom i kupalištem. Nakon protjeravanja Turaka, franjevački red dobio je natrag svoje područje, pa je početkom 18. stoljeća počeo izgradnju crkve na mjestu stare, te je tijekom stoljeća izgradio jednu potpuno novu crkvu u baroknom stilu. Zidovi džamije su srušeni, a temelji istih se i danas protežu ispod crkve. Iz ovoga razdoblja preostala je među inima glavna oltarna slika iz 1737-6 godine, te dva barokna bočna oltara nastala 1768.g. u ateljeu Lukácsa Jani-ja.

Memi-pašino kupalište

Ubraja se među pet znamenitih građevina iz turskog doba Pečuha. Pored kupališta, u turskom razdoblju ovdje je stajala Memi-pašina džamija, medresa, te stambeni objekti Sulejmana age. Ispod poda kupališta nalazio se sustav grijanja, sa kojim su zagrijavane prostorije i voda. U predvorju je bila ukrasna česma, a pored zidova velike klupe za sjedenje. U uskoj prostoriji poslije predvorja

bila je ukrasno izrezbarena zidna fontana, umivaonik, klupa za sjedenje i odmor. U većoj dvorani koja je je slijedila bile su klupe za odmor, a pored ulaza osmerokutno kameno postolje (gobek taši), koje se koristilo za masažu. U zgradu sa kupolom prirodna je svjetlost ulazila kroz šesterokutne otvore. Nekadašnje kupalište nije služilo samo za kupanje, već je to bila i dosta važna lokacija društvenog života. Ono što sada možemo vidjeti su do razine pločnika otkriveni zidovi, te njihova djelomična rekonstrukcija.

Franjevačka ulica br. 23. (Parcela br.:18653)

Ovu građevinu zemljišne knjige iz 18. stoljeća označavaju kao vlasništvo zidarskog šegrta Jánosa Göszembergera. Göszemberger je najvjerojatnije bio jedan od doseljenika sa njemačkog govornog područja, koji su na prekretnici stoljeća nakon Turaka počeli useljavati opustošeni grad. Kuća je više puta promijenila vlasnika, ali četveroosovinska, simetrična fasada pokazuje znakove kasne eklektike, bez posebnih je modifikacija i daje ključni karakter Franjevačkoj ulici.

Franjevačka ulica br. 11. (Parcela br.:18647)

Dvostruko zemljište koje se proteže do ulice kralja Matije 1881.g. kupio je brat Vilmosa Zsolnayja, Ignác. Stambena zgrada izgrađena 1882.g. na temelju nacrtu Jánosa Baldauf-a na svome prizemlju imala je skladište tvornice Zsolnay, gdje su se prodavali njeni proizvodi. 1883.g. na temelju nacrtu Gyule Piatseka Zsolnay je spojio dvije zgrade (sa ulicom kralja Matije) i izgradio jednokatnu kuću. 1994. g. zgrada je preuređena, te su na njoj izvršene grube promjene, ali i ovako je ona istaknuti primjer pečušskog građevinarstva stambenih zgrada historizma, čije je općenito obilježje jednokatna ugradnja u obliku slova L, prilagođena mjerilima središta grada, sa trgovinom u prizemlju. Zgrada je pod zaštitom kako poradi uloge u slici grada, tako i zbog građevinskih keramika Zsolnay. Fasada je ukrašena Zsolnay terakotom, od koje se reljef sa dva cvijeta ispod prozora može pronaći na više pečuških zgrada.

Franjevačka ulica br. 7. (Parcela br.:18645)

Zemljište je 1828.g. dobilo svoj današnji oblik i dimenzije, a zgrada je izgrađena 1895.g. na temelju nacrtu arhitekta Béle Rácza. Prema tadašnjim izvješćima, tijekom izvođenja radova na izgradnji, građevina se srušila zbog podruma dubokog 20 m, prouzročivši time smrt 36 osoba. Zgrada, odnosno njena ulična fasada i viseće stubište sa tri kraka i kovanim rukohvatom, sačuvana je u prvome redu poradi svoje uloge u slici grada, te zbog svoje historizirajuće arhitekture koja reprezentira građevinarstvo stambenih zgrada toga razdoblja.

Prije nego što napustimo Jokaijev trg i stignemo na Szechenyijev, bacimo pogled na jedine preostale tračnice centra grada, koje služe kao memento na razdoblje između 1913. i 1960. godine, kada se na ovoj liniji odvijao redoviti tramvajski promet.

Széchenyijev trg - Bazar

Čuvši ime Zsolnay odmah mislimo na tvornicu Zsolnay, na keramičku dinastiju. Međutim na trgu Széchenyi i danas stoje dvije kuće Zsolnay koje su utemeljile obiteljski kapital. To je bio obiteljski dom gdje je nastala obiteljska trgovina koja im je osigurala bogatstvo.

Miklós Zsolnay rođen je 16. veljače 1800.g. Njegov trgovački talent pokazuje i činjenica da je sa 28 godina, kao treći trgovac Fünfkirchen, odnosno Pečuha, u donjem uglu Glavnog trga, u jednoj drvenoj kućici otvorio svoju trgovinu duhana, nürnberške robe i galanterije. Miklósu Zsolnayju 1826-e rodio se sin Ignác, a dvije godine kasnije sin Vilmos. Obitelj Zsolnay tada je živjela u staroj

obiteljskoj kući u ulici Deák (koju isto vidimo odavdje gdje stojimo) na mjestu kuće pod brojem 2. Jókaijeve ulice. Ova je kuća bila blizu Malog trga (Jókai trg), a i trgovina na Glavnom trgu je bila lako dostupna.

Na uglu Glavnog trga i Marijine ulice, u drugoj polovici 1700-tih godina vlastelinski župan Hegedüs iz Némethbolya izgradio je svoju katnicu, koja je od 1836. g. postala zgrada Pečuškog građanskog kasina. Pod Pečuškim građanskim kasinom bila su i tri prazna zemljišta. Neposredno pored njega izgrađen je 1846-e prvi Nádor („Palatin”), odnosno svojim prvobitnim imenom „Hotel kod Palatina” („Szálló a Nádorhoz”). Pečuh je koncem 1840-tih godina bio slobodni kraljevski grad sa 18 tisuća stanovnika, 780 obrtnika, koji su radili strogo udruženi u cehove. Tada je u gradu zabilježeno 45 trgovaca, od kojih tadašnji zapisi među četiri najbolja uvrstavaju Miklósa Zsolnayja. Miklós Zsolnay još je 1845-e od grada kupio druga dva prazna zemljišta na Glavnom trgu, na kojima je izgradio dvokatnu kuću. Ovdje je otvorena trgovina „Kod Amerikanca” sa kojom je utemeljio budućnost obitelji.

Miklós Zsolnay bio je istinski trgovac, a svojeg je sina Vilmosa također namjeravao izučiti za trgovca. Sa jedanaest godina ga je postavio iza pulta, a nakon pet godina vježbanja poslao ga je na trgovinski odsjek bečkog Politehnikuma, te poslije završetka istog na stručna putovanja: bio je vježbenik velikih trgovačkih kuća u Beču, Frankfurtu, Drezdi, Münchenu. Vilmos Zsolnay marljivo je izučavao svoju struku, ali je sve svoje kratko slobodno vrijeme provodio ispunjivanjem želje iz djetinjstva - slikarskim studijama, od kojih ga je odvratile očinska strogoća. 1847-e se vratio u Pečuh i tada je radio u očevoj trgovini, a kada je napunio dvadeset i pet godina, 1853. g. otac mu je izdao nasljedstvo, odnosno preuzeo je od njega modnu trgovinu na Glavnom trgu, koju je razvio u robnu kuću. Otac Miklós, dostojan pravom trgovcu sinu nije besplatno dao trgovinu, nego mu je za kupovinu iste dao zajam uz poštene kamate. Vilmos je dobio dozvolu za izgradnju dvokatne kuće i prolaza sa staklenim krovom, koji je vodio do Glavnog trga. Nacrte je izradio jedan bečki arhitekt, a kuća je umjesto dva, na koncu imala tri kata. U ono vrijeme u provincijskom je gradu u ovako grandioznu izgradnju mogao započeti samo dovoljno samouvjereni, velikodušni čovjek. 1860-te zgrada je bila gotova, te je ona postala zgrada „Bazara” u ulici Király.

Proširio je i asortiman robe: galanterija, porculan, staklo, kamene posude, bravarski proizvodi, alati, instrumenti, crkvena oprema, miješani specijaliteti, velika trafika, te poslije ogledala, lusteri, okviri, tapete, tekstili za namještaj, tepisi i bogato skladište namještaja pripadali su u krug njegove trgovačke djelatnosti. Posao je dobro išao. Ne samo da je opskrbljavao okolne trgovine robom, već je bio u kontaktu i sa trgovačkim kućama u inozemstvu. Dobro je uložio svoj kapital. Početkom 1860-tih godina mogao je vratiti pozajmicu svom ocu. Kupivši vinograd uključio se u vinsku trgovinu, a vidjevši budućnost tržišnog vrtlarstva, uveo je hortikulturu (na mjestu kasnije tvornice). Vilmos Zsolnay je 1865-e, sa trideset i sedam godina, preuzeo od starijeg brata Ignáca manufkturu tvrdih pločica, koja se više mogla nazvati lončarskom radionicom, kako bi brata spasio od propasti. Ovime je u njegovom životu došlo do velikog preokreta, naime iz trgovca je postao umjetnik lončarstva. Kao da je uvijek želio postati lončar, s gorućom nestrpljivošću trudio se izučiti ovo majstorstvo. Vilmos Zsolnay 1874-e zatvorio je trgovinu na Széchenyijevom (Fő/Glavnom) trgu, da bi se mogao baviti isključivo keramikom, od tada se obiteljska povijest nastavlja u tvornici Zsolnay.

Zgrada Gradske vijećnice

Ključna zgrada trga je Gradska vijećnica, čija povijest počinje 1698. godine, kada je neposredno nakon turskih vremena izgrađena prva gradska vijećnica. Lokacija se u biti podudara sa današnjim Uredom gradonačelnika, koji je znamenit po tome, da je sa balkona ove zgrade, u travnju 1780.g. objavljeno stjecanje ranga slobodnog kraljevskog grada. Vremenom je ova zgrada postala premalena, stoga je između 1830. i 1834.g. izgrađena jedna druga u klasicističkom stilu, sa dva kata, a prema nacrtima arhitekta Józsefa Piatseka. No i ova je zgrada doživjela istu sudbinu kao i prethodna, naime 1895-e je donesena odluka o izgradnji nove gradske vijećnice. Izgradnja nove

zgrade povjerena je arhitektu Adolfu Langu, koji je osmislio prekrasnu neobaroknu, trokatnu gradsku vijećnicu u eklektičnom stilu sa tornjevima. Značajka građevine je toranj sa satom, koji se ostvario i na prethodnoj zgradi 1871-e. Na vrhu tornja može se vidjeti grb povelje o slobodnom kraljevskom gradu Grada Pečuha, koju je povelju, zajedno sa privilegijama gradu darovala Marija Terezija i njen sin Josip II. Barokni grb simbolično prikazuje bitnije simbole grada: Meček, potok Tettye, itd.

Ogromna eksplozija u gradskoj vijećnici – zbivanja su koja su se dogodila davno, ali spadaju u jedne od najvećih tragedija Pečuha. Dogodilo se 29. srpnja 1896. godine. Bila je srijeda prijepodne, na tržnici Széchenyijevog trga vrvjela je gomila seljanki, prodavača i sluškinja koje su došle u kupovinu. Ovoga dana grad se pripremao i za skupštinu. Na uglu trga, laganim koracima prema svome uredu išao je gradonačelnik, kraljevski savjetnik János Aidinger. U prizemlju gradske vijećnice, na uglu ulice Király i Széchenyijevog trga bila je trgovina začinima Jánosa Kösza. Baš kada je gospodin gradonačelnik Aidinger prolazio pored te trgovine, dogodila se tragedija. Eksplozirao je barut, dinamit, rakete i druge eksplozivne tvari, a vatra je preuzela daljnje uništavanje. Ogromni vatreni stupovi su izbili iz trgovine i dostigli i prvi kat gradske vijećnice. Ljudski vapaj, plač, krv posvuda. Teže ozlijeđene su ispod kipa Svetog Trojstva liječnici previli, a više ljudi je na svojim nogama dospjelo u obližnju bolnicu milosrdne braće. Gradonačelnik János Aidinger je i sam teže ozlijeđen, liječnici su mu izbrojali barem 50 rana na tijelu.

Kako se moglo dogoditi, da se zamalo sasvim uništila gradska vijećnica? U najvećoj zgradi Széchenyijevog trga, u trgovini na uglu drevne vijećnice stajala je trgovina začinima. Bila je poznata i po tome, što je u njoj bilo najveće skladište raketa i vatrometne opreme u Pečuhu. U tome razdoblju to nije bilo neobično, naime u pečuškim brdskim vinogradima održavani su vatrometi za zabavu gostiju koji su došli na berbu. Rušenje drevne gradske vijećnice već je odavno planirano, te je ovu odluku eksplozija pomaknula na ranije. U lipnju 1907. predana je nova gradska vijećnica. Najpoznatija ulica šetnica centra Pečuha je ulica Király. To je ulica, na kojoj kada se šetamo, vrijedi često pogledati i prema gore, naime na ukrasnim pročeljima katova možemo vidjeti bogato uokvirene prozore, rozete (okrugli ornament u obliku ruže, najčešće upotrebljavan na stropovima). Već je i povijest samog imena ulice pažnje vrijedna i dinamična na neviđen način: u proteklih je 150 godina dobila 21 različito ime. Sadašnje ime dobila je po pečuškom biskupu Józsefu Királyu, koji je za vrijeme požara 1820.g. obavljao istaknutu djelatnost.

Ulica Király br. 4. Prolaz Gradske vijećnice br. 2. / Városház köz 2. (Parcela br.:17515) Replay

Današnja zgrada nastala je 1905-e, kada je otvoren Prolaz Gradske vijećnice, kao stražnji prometni pravac. Zgradu je isplanirao arhitekt Gyula Schmidt, kao par sjevernom uglu vijećnice. Poradi postavljene prugaste žbuke, niži katovi i dio ugla ulice Király pokazuju veliku sličnost sa gradskom vijećnicom. Sadašnji Replay je zgrada nekadašnjeg „Csemege” zgrade (Trgovina delikatesama). To je bila jedna od najpoznatijih, najelegantnijih i najmodernijih trgovina delikatesama. Već je 1927-e radila pečuška trgovina Meinel Csemege, odnosno trgovina Meinel Gyula Rt. (dioničko društvo). Posebnost je zgrade freska Ernőa Gebauera na obodnom frizu (lajсни) koji krase prodajni prostor, a pripremljena je za otvorenje trgovine Csemege Vállalat (Poduzeće Delikatesa). Gebauer, zvan i slikarem crkvi, izrađivao je i svjetovna djela. Freska u trgovini nosi obilježja socijalističkog realizma. Lanac robnih kuća Julius Meinel 1999-e redom je pozatvarao, odnosno prodao svoje trgovine, te trajno napustio zemlju. Na mjestu „velikog delikatesa” 2000-te otvorio se restoran REPLAY. I dandanas lokaciju ukrašava Gebauerova freska na obodnom frizu.

Ulica Király br. 9. (Parcela br.:17537) i br. 11.

Ova zgrada današnji je oblik dobila koncem XIX. stoljeća, na sebi nosi eklektička obilježja. Kasnije generacije obitelji obrtnika koji su se nastanili u Pečuh početkom 18. stoljeća, stvorile su živahan gospodarski i kulturni život, koji je karakterizirao Pečuh u 19. stoljeću. 1861. godine u Pečuhu je svoju radionicu rukavica i zavoja za kilu utemeljio János Hamerli. Nakon što se oženio, sa svojom suprugom Flórom Szalay, doselili su se ovdje u ulicu Király. 1877-e na zamolbu grada iselio je iz centra svoju kožarsku radionicu, koju je tijekom desetljeća opremio najmodernijim strojevima. Prema podacima iz 1878. godine u Hamerlijevoj radionici radilo je 50 šivaćih strojeva i proizvodilo se pedeset tisuća rukavica.

Pregradnje je za obitelj planirao poznati pečuški arhitekt toga doba, Imre Schlauch. Dvorišne zgrade još su lijepi primjeri industrijske arhitekture XIX. i XX. stoljeća, dok je zgrada koja gleda na ulicu i u današnjoj formi istaknuti primjer spomenika eklektičnih stambenih zgrada. (*Imre Schlauch (1840–1904) na prekretnici 18-19. stoljeća bio je najveći pečuški građevinski poduzetnik, imao je veliki utjecaj na oblikovanje slike grada. On je izgradio najveće pečuške javne zgrade, npr. Nádor Szálló, (Hotel Palatin), Nemzeti Színház (Narodno kazalište), Nemzeti Kaszinó (Narodni kasino), Iparkamara (Industrijska komora)).*

Palatinus Szálló /Hotel Palatinus

Početkom 1900-tih godina proizvođač rukavica Imre Hamerli planirao je izgradnju hotela, što je i ostvario unatoč prvom svjetskom ratu. Na mjestu tvornice (koja je bila u ulici Király) 1913-e počeli su sa radovima na izgradnji. Čarobni trokatni hotel secesijskog stila izgrađen je brzinom munje 1915-e, na osnovu nacrtu Andora Pilcha, sa Zsolnayjevim keramičkim ukrasima i staklenim prozorima Mikse Ratha. (*Andor Pilch: Nőegylet palota (Palača udruge žena), Isten szeme ház (Kuća Božje oko), Cseh palota (Češka palača), na prekretnici stoljeća već je stalni arhitekt Pečuške biskupije i Pečuške nadbiskupije).*

Nasuprot hotela se nalazi prolaz Luk, izgrađen u 18. stoljeću. U ranijoj zgradi radila je Pečuško-baranjska centralna šteditonica, osnovana 1872-e, a kasnije i Engelova tiskara. Zgrada je svojim jedinstvenim karakterom i lučnim (zasvođenim) prolazom po kojemu je i ulica dobila ime, uzbudljiv, lijep element ulice Király.

Ulica Király br. 14. (Parcela br.:17507) Eozin Corso

Nacrte dvokatne stanarske kuće pripremio je Imre Schlauch na narudžbu liječnika Frigyesa Schwarza. U prizemlju je 1895-e počela raditi kavana Otthon („Dom“), u nižem, stražnjem krilu pak restoran Vigadó („Mjesto za veselje“) koji je imao i plesnu dvoranu. Na katu su sagrađena po 2-2 stana, a kasnije je dograđen još jedan dodatni i jedan otvoreni balkon. 1911-e je u restoranu Vigadó otpočelo sa radom prvo pečuško kino, Urania Bioskop. U 1960-tim godinama na strani ulice Perczel priključen je kazalištu dvorazinskim koridorom, te je u prostoriji nekadašnjeg restorana uređeno komorno kazalište. Radi se o jednoj od najvećih i najreprezentativnijih pečuških stambenih zgrada prekretnice 19-20. stoljeća, koja je ujedno i jedan od najznačajnijih radova najzastupljenijeg arhitekta toga razdoblja.

Reljef pečuškog tramvaja na Kazališnom trgu (Színház tér)

Iznad ulaza Corso Bistro-a na Kazališnom trgu možemo vidjeti reljef podignut u spomen pečuškom tramvaju, djelo Györgya Fürtösa. György Fürtös zaposlio se u tvornici porculana Zsolnay, kao

umjetnik dizajner, njegova djela obilježavaju karakteristični oblici i humor spojen sa dekorativnošću.

Ulica Király br. 16. (Parcela br.:17523) Pečuško narodno kazalište

1871. godine u Pečuhu se utemeljio Odbor za kazalište, čije je vodstvo 1880.g. odlučilo da će prilikom za nastupanje pružati isključivo mađarskim kazališnim trupama. U centru grada tada je na raspolaganju stajalo jako malo neugrađenih terena. Na koncu je za mjesto novog kazališta izabran nekadašnji dominikanski samostan, koji je funkcionirao kao vojna bolnica. Zemljište je grad uspio dobiti od ministarstva ugovorom o razmjeni. Kazalište se moralo izgraditi na brzinu, jer je primopredaja trebala biti na gradskim svečanostima povodom prijelaza u drugo stoljeće, stoga su se brzo morala prikupiti potrebna sredstva. Na koncu su se ista osigurala bankovnim kreditima. Projektni natječaj ispisan je u svibnju 1890-e, kandidati su dakle imali 6 mjeseci za prijavu svojih djela do roka u studenome. Od predanih natječaja pobjednici su proglašeni tek 2 godine nakon toga, početkom 1892-e: bili su to budimpeštanski arhitekti Antal Steinhardt i Adolf Lang. Pečuška udruženja organizirala su večeri sa programima, balove, čiji su prihodi doznačeni kazališnom fondu, jedan pečuški građevinski poduzetnik ponudio je 5 tisuća cigli, a Vilmos Zsolnay imao je namjeru izgraditi jedan zdenac na trgu ispred kazališta. Taj zdenac je kulturni zdenac Zsolnay ispred crkve Milosrdne braće, a lokacija na koncu stoga nije postala Kazališni trg, što je isti bio previše uzak i prometan za imponantne dimenzije zdenca. Važno je napomenuti da je nastalo kazalište bilo drugačije od onoga kakvog ga danas znamo: moglo je primiti 1150 gledatelja, ali od toga je 400 bilo stajanje mjesto. Stajanje mjesta su vremenom ukinuta zbog sve većeg prostora za orkestar, a na preostala mjesta su postavljene pokretne stolice, naime na gledalištu su u to vrijeme održavane i sportske priredbe. Vanjske kiparske i ukrasne elemente izradili su umjetnici i suradnici tvornice keramike Zsolnay. Zgradu krasi osim toga kipovi istaknutih „kazališnih ljudi“: Gergely Csiky, Ede Szigligeti, Károly Kisfaludy i Ferenc Erkel, a kip Geniusa na kupoli oživio je kipar umjetnik György Kiss, zajedno sa umjetničkom gardom tvornice keramike Zsolnay.

Na trgu je Dominikanska kuća u kojoj se nalazi Pečuški kulturni centar, a nekada je tu bila džamija Ferhad paše. Nakon Turaka kuću je dobio dominikanski red, koji je ovdje izgradio crkvu i samostan. 1786-e Josip II. raspustio je dominikanski red, te su crkva i samostan ostali prazni. Za vrijeme Francuskog rata u zgradama su bili francuski zarobljenici. Iz crkve je postalo skladište, te poslije stambena zgrada. Koncem prošlog stoljeća obnovio ju je liječnik dr. Béla Johan, te i danas tako izgleda.

Ulica Király br. 13. (Parcela br.:17535)

Pečuški narodni kasino je 1839-e pronašao svoje dostojno mjesto u glavnoj ulici, te obnovio tadašnju zgradu u ulici Király br. 13. Za kuću je ispisan projektni natječaj, na koji je pristiglo sedam natječaja s lozinkom, no odbor za odabir nijedan od njih nije smatrao vrijednim za prvu nagradu. Drugo mjesto osvojio je natječaj s lozinkom Pečuh 94, izvođač je bio Imre Schlauch. Radovi su završeni 1896-e, a nakon ogromne svečanosti večeri otvorenja, na kojoj su se okupile najuglednije i najutjecajnije osobe pečuškog građanstva, nadalje istaknuta lica književnog i duhovnog života, održali su zajednička čitanja, pili kavu, pušili duhan, razgovarali i raspravljali. Čitaonica kasina bila je neka vrsta pečuškog informacijskog centra, prepuna poznatih domaćih i stranih časopisa, kao što su bili na primjer Jelenkor, Athenaeum, Honművés, Wiener Zeitung ili Spiegel. Naravno, u kasinu nije bilo riječi samo o kazalištu i o čitanju, nego i o zabavi. Mali dio iz programa: ponedjeljkom su održavane večeri „harmonične glazbe“, srijedom ogromne plesne zabave, koje su prema tadašnjim izvješćima trajale i do jutra. Bilo je i toga da je u vrtu i ljetnom salonu pred gledateljstvom od 500 ljudi prikazano kolo. U 1840-im godinama za vrijeme reformnog doba pečuški kasino je postao i centar političkog života. Ovdje je raspravljano o nastanku pokreta udruženja za zaštitu, o nastanku mreže štedionica, te o planovima izgradnje

željeznice. Arhitektura žbuke pročelja uništena je nakon 1966-e, tijekom renovacije, zgrada danas jedva slična na svoj nekadašnji izgled.

Ulica Király br. 15. (Parcela br.: 17534) Labudova kuća / Hattyú ház

Za vrijeme turske vladavine na ovome je mjestu stajao samostan tvoreći cjelinu sa džamijom i kupalištem preko puta ulice. Znameniti turski putopisac Evlija Čelebi sa zanosom je ljeta 1663-e govorio o građevinama koje su u gradu izgradili Turci. Od nekadašnje zgrade nije više ostalo ni traga. Oko 1722-e je nastao današnji oblik zemljišta, pisani izvori iz toga doba spominju mjesto izgorene kuće. Početkom XIX. stoljeća spominje se pak „Bijeli labud” kao vojna bolnica. 26. listopada 1846. u dvorani Labudove kuće koncert je održao Franz Liszt, o kojem događaju izvješćuje i spomen ploča na pročelju zgrade, postavljena 1926.-e povodom 100. obljetnice pečuškog pjevačkog pokreta. Niska visina prizemlja upućuje na barokno podrijetlo, a izgradnja kata se dogodila na prekretnici XX. stoljeća. Tada je zgrada dobila eklektičko pročelje dizajnirano jakim trakama i finim detaljima, koje i danas postoji. Ovo pročelje je značajan, zaštićeni element jedinstvenog izgleda ulice Király.

Ulica Király br. 24. (Parcela br.:17528) Zsanér

Najraniji kartografski prikaz mjesta oslobođenog od Turaka izradio je francuski vojni inženjer Joseph de Haüy 1687-e. To je najvjerodostojnija karta iz toga vremena, Haüy je na njoj označio sve turske spomenike koje je vidio, tako i džamiju Ferhada paše. Na zemljištu današnje ulice Király br. 24. označio je jednu manju građevinu, koja je vjerojatno bila šadrvan, odnosno česma za obredno umivanje muslimana prije molitve. 1865-e na karti se već vidi ugradnja ugla slična današnjoj, koja je srušena, a 1913-e ovdje je otvorila svoja vrata dvokatnica koju je izgradio odvjetnik Dezső Tausz, a u prizemlju je bila Budimpeštanska Velika robna kuća. Nacrte za ovu zgradu koja na sebi nosi secesijska obilježja, pripremio je građevinar toga razdoblja Andor Pilch.

Ulica Király br 19. Kuća Vasváry/Vasváry-ház

Ukrasni reljefi od pirogranita na Kući Vasváry pod brojem 19. u ulici Király potječu iz tvornice porculana Zsolnay (djela Tádéa Sikorszoga iz 1893.). Na zgradi koja nosi ime trgovca željezom Györgya Vasváryja nalaze se simboli željezne industrije i trgovine. Najraniji podatak o zgradi je iz 1840-e, kada je Vasváryjev otac kupio dvokatnicu. Velike zidne reljefne slike-ploče nastale su 1893-e. Njihov je dizajner bio umjetnički voditelj tvornice Zsolnay, Tádé Sikorski. Unutrašnjost zgrade je također prekrasna: salon je u neorenesansnom stilu, sa intarzijskim parketom, slikanim stropom, brončanim lusterom, glasovinom Bösendorfer, slikama i plemićkom poveljom iz 17. stoljeća. Obitelj je ove relikvije donirala gradskom vijeću 1988-e. U jednom malom salonu dobila je svoje mjesto glumica, diplomat i lingvist Blanka Péchy, te Društvo Janus Pannonius, odnosno relikvije lokalnih medija i kazališnog života. U jednom dijelu drugog malog salona pak mogu se vidjeti uspomene iz glazbenog života, odnosno života udruga (Pécsi Dalárda, Pécsi Daloskoszori, Polgári Daloskör, Mecsek Egyesület), te djela pečuških fotografa 19-20. stoljeća.

Ulica Király br. 32. Slastičarna Cafilish/Cafilish Cukrászda

O zgradi postoje podaci još iz 1695-e, a na temelju opisa znamo, da je barem sedam puta promijenila vlasnika putem nasljeđa ili prodaje. Poslovna prostorija je 1798-e dospjela u vlasništvo slastičara Ágostona Sziberau, te odonda funkcionira kao slastičarna, dakle s punim pravom piše na

njoj godina 1789. Međutim, to još nije slastičarna Caflish. 1865-e u naš grad dospio je 26-ogodišnji Kristóf Caflisch, rođen u Švicarskoj, koji je preko 22 godine vodio poslove, a nakon njegove smrti, supruga Anna Murányi, porijeklom iz Pečuha, učinila je slastičarnu veoma uspješnom i poznatom. Slastičarna Caflisch od 1865-e radi u kući pod brojem 32. ulice Király, a zanimljivo je i to, da je od 1798-e na ovome mjestu oduvijek bila slastičarna. 1952-e slastičarna je nacionalizirana i tada je dobila ime Slastičarna Eva (Éva cukrászda).

Ulica Király br. 38. (Parcela br.: 17331)

Na ovdje nastalo zemljište uvelike je utjecao odvodni jarak koji se proteže pored Pavlinske crkve. Istočno od jarka uvijek su se nalazila vjerska zdanja: za vrijeme turske vladavine Huseinova džamija, a od 1756-e Pavlinska crkva, te samostan. Današnja zgrada izgrađena je najvjerojatnije oko 1871-e. Dvorište joj je uzorno ozelenjeno. Zgrada je jedan od najljepših primjera tipa eklektičnih stambenih zgrada u centru Pečuha, očuvana u prvobitnoj formi.

Ulica Király br. 37. (Parcela br.: 17302) Optika

Drevna jezgra grada u srednjem se vijeku nalazila na sjeveroistočnom dijelu današnjeg centra, priključujući se industrijskim područjima na Tettye brdu. Današnja trasa ulice Király i ulice János nastala je u XV. stoljeću, ugradnjom područja između ove dvije ulice. Ova je zgrada izgrađena u prvoj polovici XIX. stoljeća u klasicističkom stilu, noseći na sebi već i znakove romantizma. Karakteristični drveni portal u prizemlju nekada je bio dominantan u ulici Király, a danas ga je ostalo svega nekoliko komada za uspomenu.

Ulica Király br. 43. (Parcela br.: 17305) Ferenc Remes

Već u spisima iz 1700-tih godina čitamo o tome, kako je ulica Király bila jedna od najključnijih ulica grada, tako da je ovdje bio najveći broj javnih zgrada i obrtnika. U proteklih 200-300 godina ulica Király se jako promijenila. Malo sačuvanih uspomena zgrade izgrađene koncem XVIII. stoljeća u našem gradu predstavljaju građevinske uspomene baroknog trgovačko-obrtničkog načina života. Drveni portal koji obuhvaća prizemlje najvjerojatnije je izrađen u drugoj polovici XIX. stoljeća, kada je isti bio karakterističan za poslovne prostore u ulici Király. Remes je posljednji urar u ulici. U svojoj radionici-trgovu majstor urar radi od 1964. godine, dakle već više od 50 godina. Ferenc Remes član je stare urarske dinastije, otac i djed su mu također bili urari. Na natpisnoj ploči male radionice od 1931.g. stoji ime Remes, otac urara naših dana tada je iznajmio mali prostor.

Ulica Király br. 49. (Parcela br.: 17248)

Malo zemljište na istočnom rubu povijesnog centra grada neposredno je bio priključeno gradskom zidu. Nastanak mu datira na početak XVII. stoljeća, kada su na unutarnjoj strani gradskih zidina krenuli radovi na ugradnji, te su ovdje, na osovini zemljišta, na ovoj točki ulice Király, ispred kuće, stajala gradska vrata koja su otvarala put ka Budimu. Niska visina prizemlja upućuje na barokno podrijetlo kraja XVIII. stoljeća, a razina kata je mogla nastati 100 godina kasnije. Zgrada je jedan od tipičnih primjera razvoja stambenih zgrada, ujedinjujući u sebi razdoblja različitih građevinskih stilova koji su se stoljećima slagali jedan na drugi.

Pri izgradnji Šikloških vrata, Budimska vrata su stajala na jednom južnom putu koji je vodio preko močvarnog područja, između brojeva 44. i 47. ulice Király. Slika grada promijenila se rušenjem i ugradnjom gradskih vrata i gradskih zidina tijekom 18-19. stoljeća. Sudbina gradskih vrata (i

zidina) zapečaćena je jednom odredbom iz 1785-e, naime tada je odlučeno, ukoliko se na nečijem području nalaze vrata ili zid (ili neki njihov dio), ima pravo srušiti ih ili prodati. Budimska vrata prodana su 1786-e, kao i Šikloška vrata, međutim o nestanku Željeznih vrata (Vaskapu) ne postoje sigurni podaci. Prema sačuvanim dokumentima razlog rušenja bila je nefunkcionalnost istih. Stigli smo do kraja naše šetnje.

Geschichte auf Schritt und Tritt in der Einkaufsstraße

Geschichte der Gebäude zwischen dem Szigeter Stadttor und dem Budaer Stadttor
THEMATISCHER SPAZIERGANG in 1,5 - 2 Stunden

Die Straßenbahn klingelte am 31. August 1960 zum letzten Mal in den engen Straßen von Pécs Die Stadt hat aber etliche gegenständliche Erinnerungen an die einstige Straßenbahnlinie bewahrt. Die alte Straßenbahnremise ist erhalten geblieben, im Asphalt verbergen sich noch stellenweise alte Schienenstücke und an manchen Gebäuden der Innenstadt sind noch die rosettenförmigen Halterungen für die Oberleitung zu sehen. Unser Spaziergang führt uns entlang der ehemaligen Straßenbahnlinie vom Szigeter Stadttor bis zum Budaer Stadttor. Auf unserer Tour erkunden wir die Geschichte der Stadt durch die Fußgängerzone spazierend.

Die Vorgängerin der Ferencesek-Straße, die die Innenstadt in ost-westlicher Richtung durchquert, bestand schon in der Zeit der Römer. Hier erstreckte sich die Grenzlinie zwischen dem Bestattungsbezirk Sopianae und der späteren südlichen Bürgersiedlung. Im Mittelalter war das Gebiet unbebaut, erst im 12. Jahrhundert begann die Bebauung der Stadt in der Umgebung des heutigen Jókai-Platzes. Im 14. Jahrhundert wurde der Bischofspalast südwestlich von der Kathedrale neu errichtet und das Bistum mit einer Doppelmauer umgeben. Damals entstanden die Basteianlagen der äußeren Mauern aus Naturstein. Sie hatte eine Länge von etwa 3,5 km und eine Höhe von 7 Metern. Ihre Dicke betrug nur etwa 1 Meter. Zu dieser Zeit wurden auch die einstigen Stadttore der Stadt erbaut, von denen es insgesamt vier gab: Das nördliche Tor war das sog. Vaskapu (Eisernes Tor) oder anders genannt Hegyi-Tor (Richtung Kaposvár). Im Osten der Stadt befand sich das Budaer Tor (Richtung Buda), im Süden stand das Siklóser Tor (Richtung Siklós, in der heutigen Bajcsy-Zsilinszky-Straße) und im westlichen Stadtteil erhob sich das Szigeter Tor (Richtung Szigetvár). Heutzutage erinnern nur noch Gedenktafeln an die einstigen Tore.

Das Szigeter Tor stand in der Ferencesek Straße zwischen den Gebäuden mit den Hausnummern 52 und 37. Im 18. Jahrhundert hieß die heutige Straße „Szigether Straße“. Diese befestigten Stadttore hatten einen viereckigen Grundriss und waren mit einem einfachen bogenförmigen Eingang ausgestattet. Durch den Abriss der Stadttore und Stadtmauern veränderte sich das Stadtbild im Laufe des 18. - 19. Jahrhunderts, nachdem Pécs 1780 den Rang königliche Freistadt erhalten hatte. Die Burg verlor ihre Verteidigungsfunktion. Gemäß einer Verordnung von 1785 konnten die Bürger, auf deren Grundstücken ein Teil der Stadttore oder Mauern stand, diese abreißen bzw. die Baustoffe verkaufen. Das Szigeter Tor wurde 1818 abgerissen.

Die Franziskanerkirche, die in der Nachbarschaft des Szigeter Tors erbaut wurde, wurde im 14. Jahrhundert erstmals in den Chroniken erwähnt. Die Kirche war ein mittelalterliches, für die Franziskaner typisches zweischiffiges gotisches Gebäude, dessen Chor nach Osten ausgerichtet war. Die Türken verwandelten aber auch diese Kirche in der zweiten Hälfte des 16. Jahrhunderts in eine Moschee. Sie fungierte als die Moschee von Pascha Memi und wurde mit einem Minarett und einem türkischen Bad erweitert. Nach der Vertreibung der Türken erhielt der Franziskanerorden das Gebäude zurück. Am Anfang des 18. Jahrhunderts begann der Bau einer neuen Kirche an der Stelle des alten Kirchgebäudes. Im Laufe des Jahrhunderts wurde eine völlig neue Kirche im

Barockstil errichtet. Die Mauern der Moschee wurden abgetragen, ihre erhalten gebliebenen Grundmauern befinden sich heute unter der Kirche. Aus dieser Zeit sind u.a. das Altarbild aus dem Jahr 1737 sowie die beiden barocken Nebenaltäre erhalten geblieben, die 1768 im Atelier von Lukács Jani angefertigt wurden.

Das Bad von Pascha Memi

Das Bad gehört zu den 5 berühmten Bauten von Pécs aus der Türkenzeit. Außer dem Bad befanden sich in der türkischen Zeit auch die Moschee und Medrese von Pascha Memi sowie die Wohnhäuser von Agha Soliman hier. Der Fußboden des Bades war mit einem Heizsystem ausgestattet, mit dem die Räume und das Wasser geheizt wurden. In der Vorhalle waren prachtvolle Fontänen und große Sitzbänke entlang der Wände zu finden. Im schmalen Raum nach der Vorhalle befanden sich ein reich verzierter Wandbrunnen, Waschbecken sowie Sitz- und Erholungsbänke. Der nächste größere Raum wurde mit Erholungsbänken ausgestattet. An dem Eingang stand ein achteckiger Nabelstein, der bei Massagen zum Einsatz kam. In das mit Kuppel überdachte Gebäude gelangte das Naturlicht durch die sechseckigen Öffnungen. Das einstige Bad ermöglichte nicht nur die tägliche Reinigungsmöglichkeit, sondern es galt auch als wichtiger Schauplatz des öffentlichen Lebens. Dieses türkische Bad ist am längsten erhalten geblieben und wurde erst um 1880 abgerissen. Wir befinden uns gerade an den freigelegten, bis zur Bürgersteigebene reichenden Mauern des Bades, die sich in der Rekonstruktion befinden.

Ferencsek Straße 23. (Parzellenummer: 18653)

Dieses Gebäude ist im Grundbuch des 18. Jahrhunderts als Eigentum des Maurergesellen János Göszenberger eingetragen. Göszenberger ist wahrscheinlich einer der Einsiedler aus dem deutschsprachigen Raum, die sich nach der türkischen Herrschaft in der entvölkerten Stadt niederließen. Das Haus wechselte mehrfach seine Besitzer, aber die vierachsige symmetrische Fassade, die spätelektizistische Merkmale aufweist, prägt bis heute in unveränderter Form das Bild der Ferencsek Straße.

Ferencsek Straße 11. (Parzellenummer: 18647)

Das Doppelgrundstück, das an die Mátyás-Straße angrenzt, wurde 1881 von Ignác, dem Bruder von Vilmos Zsolnay gekauft. Das Wohnhaus wurde 1882 nach den Plänen von János Baldauf gebaut. Im Erdgeschoss wurde ein Lagerraum für die Produkte der Zsolnay-Fabrik eingerichtet. Im Jahre 1883 ließ Zsolnay die beiden Gebäude nach den Entwürfen von Gyula Piatsek zusammenbauen (Mátyás-Király -Straße) und in ein einstöckiges Haus umwandeln. Im Rahmen des Umbaus 1994 wurden grobe Eingriffe an dem Gebäude vorgenommen. Auch in seiner heutigen Form gilt das Haus als herausragendes Beispiel für den vom historistischen Stil geprägten Pécser Mietschausbau. Als typische Merkmale zählen die einstöckige, L-förmige Bauform sowie die Einrichtung von Geschäften im Erdgeschoss. Wegen seiner Stadtbild prägenden Rolle und der Zsolnay-Baukeramik wurde das Gebäude unter Denkmalschutz gestellt. Die Fassade ist mit Terrakotta dekoriert. Die Reliefs mit den zwei Blumen unter den Fenstern sind an mehreren Gebäuden in Pécs zu finden.

Ferencsek Straße 7. (Parzellenummer: 18645)

Das Grundstück erhielt 1828 seine heutige Form und Größe. Das Gebäude wurde 1895 nach den Plänen des Architekten Béla Rác gebaut. Den damaligen Berichten zufolge sei das im Bau

befindliche Gebäude wegen eines 20 Meter tiefen Kellers eingestürzt und es habe 36 Menschen unter sich begraben. Das Gebäude wurde in erster Linie durch seinen Stadtbild prägenden Charakter sowie seine historisierende Architektur, welche den Mietshausbau der Epoche repräsentiert, bewahrt. Dies gilt insbesondere für das dreiarmige Treppenhaus mit Hängetreppen und Schmiedeisengeländer.

Bevor wir den Jókai Platz verlassen und den Széchenyi Platz erreichen, sollen wir einen Blick auf das einzige erhalten gebliebene Schienenpaar werfen. Dieses soll uns an den Zeitraum zwischen 1913 und 1960 erinnern, als auf dieser Linie noch fahrplanmäßig Straßenbahnen fuhren.

Széchenyi Platz - Basar

Wenn man den Namen Zsolnay hört, denkt man gleich an die Zsolnay-Fabrik und die Keramiker-Dynastie. Auf dem Széchenyi Platz stehen bis heute die beiden Zsolnay-Häuser, mit denen die Familie den Grundstein für ihr Vermögen legte. Sie bildeten das Zuhause der Familie und hier wurde der Familienhandel gegründet, der der Familie den Reichtum bescherte.

Miklós Zsolnay wurde am 16. Februar 1800 geboren. Von seiner kaufmännischen Begabung zeugt, dass er mit 28 Jahren als dritter Händler in dem damaligen Fünfkirchen, dem heutigen Pécs, seinen Tabak-, Norinberger und Kurzwarehandel in einer Holzbude an der unteren Ecke des Hauptplatzes eröffnete. Sein Sohn Ignác wurde 1826 geboren, der andere Sohn von Miklós Zsolnay, Vilmos kam zwei Jahre später zur Welt. Damals wohnte die Familie Zsolnay in dem alten Geburtshaus in der Deák Straße (das wir von hier aus ebenfalls sehen können) an der Stelle des Hauses unter der Hausnummer Jókai Straße 2. Dieses Haus befand sich in der Nähe des Kis Platzes (Jókai Platz), so war das Geschäft auf dem Hauptplatz leicht zu erreichen.

An der Ecke des Hauptplatzes und der Maria Straße ließ Präfekt Hegedűs aus Némethy sein Etagenhaus aufbauen, das seit 1836 das Bürgerliche Kasino von Pécs beherbergte. Unter dem Bürgerlichen Kasino von Pécs standen drei unbebaute Grundstücke. Auf dem benachbarten Grundstück wurde 1846 das erste Nádor, d.h. das Gebäude des „Hotels zum Palatin“ gebaut. Pécs war am Ende der 1840er Jahre eine königliche Freistadt mit 18 Tausend Einwohnern und 780 Handwerkern, die in der Organisationsform Zunft arbeiteten. Damals waren in der Stadt 45 Kaufleute eingetragen und Miklós Zsolnay zählte den damaligen Aufzeichnungen zufolge zu den vier besten. Im Jahre 1845 erwarb Miklós Zsolnay die beiden noch leerstehenden Grundstücke auf dem Hauptplatz und ließ dort ein zweistöckiges Haus bauen. In diesem Gebäude eröffnete er das Geschäft „zum Amerikaner“, mit dem er die Weichen für die Zukunft der Familie stellte.

Miklós Zsolnay galt als eingefleischter Geschäftsmann und beharrte darauf, dass sein Sohn Vilmos den Beruf des Kaufmanns erlernt. Mit 11 Jahren ließ er seinen Sohn an den Verkaufsstand. Nach fünf Jahren Gesellendasein wurde er an die Handelsfakultät des Wiener Polytechnikums geschickt. Nach dem Abschluss der Studien absolvierte er sein Praktikum bei den großen Handelshäusern in Wien, Frankfurt, Dresden und München. Vilmos Zsolnay erlernte eifrig seinen Beruf, doch in seiner knappen Freizeit widmete er sich lieber seiner Leidenschaft, dem Malereistudium, von dem ihn die väterliche Strenge abhielt. 1847 kehrte er nach Pécs zurück und arbeitete anschließend im Laden seines Vaters. Mit 25 Jahren erhielt er sein Erbteil von seinem Vater, d.h. er übernahm von seinem Vater das Modegeschäft auf dem Hauptplatz, das er in ein Warenhaus weiterentwickelte. Wie es sich einem echten Kaufmann gehörte, überließ er seinem Sohn das Geschäft nicht umsonst, sondern er gewährte ihm ein Darlehen mit satten Zinsen für den Kauf. Vilmos holte sich die Genehmigung für den Bau eines zweistöckigen Hauses und eines Durchgangs mit Glasdach, der auf den Hauptplatz ging, ein. Die Pläne ließ er von einem Wiener Architekten erstellen und statt des ursprünglich als zweistöckig geplanten Gebäudes wurde ein dreistöckiges Haus errichtet. In der damaligen Zeit konnte in der Provinz nur ein selbstsicherer, großzügiger Mann ein Bauvorhaben von diesem Format in Angriff nehmen. 1860 wurde das Gebäude fertiggestellt und wurde als Basar-Gebäude der Király-Straße bekannt.

Auch die Produktauswahl erfuhr eine beachtliche Erweiterung: Das Geschäft führte Kurzwaren, Porzellan, Glas, Steinschüssel, Schüsslerwaren, Werkzeuge, Instrumente, Andachtsgegenstände, Mischwaren, später Spiegel, Kronleuchter, Bildrahmen, Tapeten, Möbeltexil, Teppiche und Möbel. Das Geschäft florierte. Es versorgte nicht nur die Läden der Umgebung mit Waren, sondern es pflegte auch gute Kontakte mit ausländischen Handelshäusern. Aus seinem Können schlug er Kapital. Am Anfang der 1860er Jahre bezahlte er das Darlehen an seinen Vater zurück. Nach dem Erwerb eines Weingutes schloss er sich dem Weinhandel an. Als er die Zukunft des Handelsgartenbaus erkannte, richtete er (an der Stelle der früheren Fabrik) eine Kunstgärtnerei ein. Vilmos Zsolnay übernahm 1865 die eher als Töpferwerkstatt zu bezeichnende Hartkeramik-Manufaktur, um seinen Bruder vor dem Bankrott zu retten. Damit war er an einem entscheidenden Wendepunkt seines Lebens angelangt: aus dem Kaufmann wurde ein Töpfermeister. Als wollte er schon immer Töpfermeister werden, gab er sich Mühe, das Handwerk zu erlernen. Vilmos Zsolnay gab 1874 sein Geschäft auf dem Széchenyi (Haupt-)Platz auf, um sich der Keramik zu widmen. Von da an setzt sich die Familiengeschichte in der Zsolnay-Fabrik fort.

Rathausgebäude

Ein prägendes Gebäude des Hauptplatzes stellt das Rathaus dar, dessen Geschichte auf das Jahr 1698 zurückgeht, als das erste Rathaus unmittelbar nach der türkischen Zeit entstanden war. Es stand an der Stelle des heutigen Bürgermeisteramtes und ist dafür bekannt, dass 1780 die Erlangung des Ranges königliche Freistadt von seinem Balkon aus verkündet wurde. Mit der Zeit erwies sich das Gebäude allerdings als zu klein, deshalb wurde zwischen 1830 und 1834 nach den Plänen vom Architekt József Piatsek ein zweistöckiges Gebäude im klassizistischen Stil errichtet. Aber auch dieses Gebäude wurde vom gleichen Schicksal ereilt, als 1895 die Entscheidung für den Bau eines neuen Rathauses getroffen wurde. Mit dem Bau des neuen Gebäudes wurde der Architekt Adolf Lang beauftragt, der das wunderschöne dreistöckige Rathaus mit Turm in neobarockem, eklektizistischem Stil erträumte. Das Wahrzeichen des Gebäudes ist der Uhrturm, der 1871 bereits das frühere Gebäude prägte. Auf dem Turm ist das Wappen der Stadt Pécs zu sehen, den Maria Theresia und ihr Sohn Joseph II. Pécs mit den Privilegien einer königlichen Freistadt verliehen. Das barocke Wappen steht symbolhaft für die wichtigsten Wahrzeichen der Stadt: das Mecsek-Gebirge, den Tettye-Bach usw.

Riesige Explosion im Rathaus - Es ist zwar schon lange her, aber sie gilt als eine der größten Tragödien von Pécs. Die Katastrophe ereignete sich am 29. Juli 1896. Am frühen Mittwochvormittag wimmelte der Széchenyi Platz von Bauernfrauen, Marktfrauen und Mägden, die zum Markt kamen. An dem gleichen Tag war auch eine Rathausversammlung vorgesehen. An der Ecke des Platzes kam der königliche Rat und Bürgermeister János Aidinger mit langsamen Schritten. Das Erdgeschoss des Rathausgebäudes beherbergte an der Ecke der Király Straße und des Széchenyi Platzes den Gewürzhandel von János Köszl. Bürgermeister Aidinger ging gerade an dem Geschäft vorbei, als es zum tragischen Ereignis kam. Schießpulver, Dynamit, Raketen und andere entzündliche Stoffe explodierten und der entfachte Brand sorgte für weitere Verheerung. Riesige Flammensäulen stiegen aus dem Geschäft empor und erreichten auch den ersten Stock des Rathauses. Überall waren schreiende, weinende und blutende Menschen zu sehen. Die Schwerverletzten wurden an der Dreifaltigkeitsstatue von Ärzten versorgt, viele erreichten auf eigenen Beinen das nahe Krankenhaus der Barmherzigen. Bürgermeister János Aidinger zog sich ebenfalls schwere Verletzungen zu, die Ärzte stellten bei ihm mindestens 50 Wunden fest.

Wie konnte es dazu kommen, dass das Rathaus fast vollständig zerstört wurde? Im größten Gebäude des Széchenyi-Platzes beherbergte der Eckladen einen Gewürzhandel. Dieser Gewürzhandel galt auch als größtes Raketen- und Feuerwerkklager von Pécs. In der damaligen Zeit war es nicht ungewöhnlich. Zur Unterhaltung der Gäste, die bei der Weinlese mitarbeiteten, wurden Feuerwerke veranstaltet. Man hatte den Abriss des altehrwürdigen Rathauses schon früher geplant, die Explosion zog diese Entscheidung vor. Im Juni 1907 wurde das neue Rathaus übergeben.

Die bekannteste Einkaufsstraße der Pécs-er Innenstadt ist die Király-Straße. Das ist die Straße, wo es sich lohnt, unseren Blick öfters nach oben zu richten. An den Fassaden der Häuser kann man nämlich reichlich Fensterumrahmungen und Rosetten (rosenförmige, runden Dekorationselemente an Decken) bewundern. Selbst die Namensgeschichte der Straße ist bemerkenswert und beispiellos lebhaft: In den vergangenen 150 Jahren wurde die Straße 21-mal umbenannt. Ihren heutigen Namen erhielt sie zu Ehren des Bischofs József Király, der sich nach der Brandkatastrophe von 1820 durch einen vorbildlichen persönlichen Einsatz auszeichnete.

Király Straße 4 Rathausgasse 2. (Parzellennummer 17515) Replay

Das heutige Gebäude entstand 1905, als die Rathausgasse als hintere Verkehrsverbindung eröffnet wurde. Die Pläne des Gebäudes stammten von dem Architekten Gyula Schmidt, der es als Pendant der nördlichen Ecke des Rathauses dachte. Die unteren Geschosse und die Ecke an der Király Straße weisen durch die gebänderte Putzgestaltung große Ähnlichkeit mit dem Rathaus auf. Das heutige Replay befindet sich im Gebäude des einstigen Delikatessengeschäfts Csemege. Es war eines der bekanntesten, elegantesten und modischsten Delikatessengeschäfte von Pécs. Das Geschäft Meinel Csemege, d.h. die Pécs-er Filiale der Gesellschaft Meinel Gyula AG., erwartete schon 1927 die Kunden. Eine Besonderheit des Gebäudes stellt das zur Eröffnung des Ladens des Unternehmens Csemege von Ernő Gebauer gemalte Fresko dar, das sich an dem im Verkaufsraum umlaufenden Fries (Gesims) befindet. Der Kirchenmaler Gebauer hat auch profane Kunstwerke geschaffen. Das Fresko im Geschäft weist sozialrealistische Stilzüge auf. Die Warenhauskette Julius Meinel schloss 1999 ihre Geschäfte und verließ endgültig das Land. An der Stelle des Geschäftes „nagycsemege“ wurde 2000 das REPLAY Restaurant eröffnet. *Bis heute gilt das an dem Fries umlaufende Gebauer-Fresko als Schmuckstück des Raumes.*

Király Straße 9. (Parzellennummer 17537) und 11.

Dieses Gebäude erhielt am Ende des 19. Jahrhunderts seine heutige durch eklektizistische Stilzüge gekennzeichnete Form. Die späteren Generationen der Handwerker- und gewerbetreibenden Familien, die sich am Anfang des 18. Jahrhunderts in Pécs niederließen, legten die Grundsteine für das pulsierende Wirtschafts- und Kulturleben, von dem Pécs im 19. Jahrhundert geprägt war. 1861 gründete János Hamerli seine Handschuh- und Bruchbandmanufaktur in Pécs. Nach der Eheschließung zog er mit seiner Frau Flóra Szalay in die Király Straße. Auf den Wunsch der Stadt verlegte er den Standort seiner Gerberei aus der Innenstadt, die er in den vorangegangenen Jahrzehnten mit den modernsten Maschinen ausgestattet hatte. Nach Angaben aus dem Geschäftsjahr 1878 waren in dem Hamerli-Werk 50 Nähmaschinen in Betrieb und wurden 50 Tausend Handschuhen produziert.

Die Pläne für den Umbau erstellte ein namhafter Architekt der Epoche, Imre Schlauch für die Familie. Die Hofgebäude stellen schöne Beispiele für die industrielle Baukunst an der Wende vom 19. zum 20. Jahrhundert dar, während das Gebäude zur Straßenfront in seiner heutigen Form als herausragendes Exemplar der eklektizistischen Wohnhausbaudenkmäler der Stadt Pécs gilt. *(Imre Schlauch (1840–1904) war an der Wende vom 18 zum 19. Jahrhundert einer der größten Bauunternehmer von Pécs und ein einflussreicher Gestalter des Stadtbildes. Mit seinem Namen sind die größten öffentlichen Gebäuden der Stadt Pécs, wie das Hotel Nádor, das Nationaltheater, das Nationale Kasino und die Industriekammer verbunden.*

Hotel Palatinus

Am Anfang der 1900er Jahre plante der Handschuhhersteller Imre Hamerli den Bau eines Hotels. Trotz des I. Weltkriegs wurde das Bauvorhaben vorangetrieben. An der Stelle der Fabrik (Király Straße) wurde 1913 der Grundstein gelegt. Das imposante dreistöckige Hotel im Jugendstil wurde schon im Jahre 1915 nach den Plänen von Andor Pilch fertiggestellt. Die Keramikdekorationselemente stammten aus der Zsolnay-Fabrik, Miksa Róth lieferte die Glasfenster. (*Andor Pilch: Wichtigste Bauwerke: Frauenvereinspalast, Gottes-Auge-Haus, Tschechischer Palast. Um die Jahrhundertwende war er der hauptamtliche Architekt des Bistums Pécs und der Pécs-er Diözese.*)

Gegenüber dem Hotel befindet sich die im 18. Jahrhundert errichtete Bogengasse (Boltív köz). Das frühere Gebäude beherbergte die 1872 gegründete Zentrale Sparkasse Pécs-Baranya und später die Engel-Druckerei. Das Gebäude fügt sich mit seinem einzigartigen Charakter und seiner bogenförmigen Durchfahrt, der die Gasse ihren Namen zu verdanken hat, perfekt in die Reihe der imposanten Gebäude der Király Straße ein.

Király Straße 14. (Parzellennummer 17507) Eozin Corso

Die Pläne für das zweistöckige Mietshaus wurden im Auftrag vom Arzt Frigyes Schwarz von Imre Schlauch erstellt. Im Erdgeschoss wurden 1895 das Otthon Café und in dem niedrigeren hinteren Flügel das Vigadó Restaurant eröffnet, das auch über einen Tanzsaal verfügte. Im Obergeschoss wurden jeweils zwei Wohnungen eingerichtet. Das Gebäude wurde später mit einem Anbau und einem offenen Balkon erweitert. Im Vigadó Restaurant eröffnete 1911 das erste Kino von Pécs, das Urania Bioskop seine Tore. In den 1960er Jahren wurde das Gebäude auf der Seite der Perczel Straße mit einem zweistöckigen Verbindungstrakt an das Theater angeschlossen. In dem Raum, der früher das Restaurant beherbergte, wurde ein Kammertheater eingerichtet. Das an der Wende vom 19. zum 20. Jahrhundert erbaute Mietshaus, das zu den größten und repräsentativsten Bauten von Pécs zählt, ist das wichtigste Werk des meistbeschäftigten Baumeisters der Epoche.

Relief der Pécs-er Straßenbahn auf dem Theaterplatz (Színház tér)

Über dem Eingang des Corso Bistros auf dem Theaterplatz ist das Relief von György Fürtös zu besichtigen, das der Pécs-er Straßenbahn ein Denkmal setzt. Die Werke von György Fürtös, dem Design-Künstler der Zsolnay-Porzellanfabrik sind durch charaktervolle Formen und mit Dekorativität verbundenen Humor gekennzeichnet.

Király Straße 16. (Parzellennummer 17523) Nationaltheater Pécs

1871 wurde die Schauspielkommission in Pécs gegründet, deren Führung 1880 beschloss, ausschließlich ungarischen Theatergruppen Auftrittsmöglichkeiten zu bieten. In der Innenstadt standen damals nur noch sehr wenig unbebaute Grundstücke zur Verfügung. Als Standort des neuen Theaters wurde schließlich das ehemalige Dominikanerkloster vorgesehen, das als Militärkrankenhaus funktionierte. Die Stadt erwarb das Grundstück mit einem Tauschvertrag vom Ministerium. Das Theater musste schnell gebaut werden, da man das Gebäude im Rahmen der Jahrhundert-Feierlichkeiten übergeben wollte. Dazu mussten die notwendigen finanziellen Mittel binnen kürzester Zeit aufgebracht werden. Die Finanzierung wurde schließlich über Bankdarlehen gestemmt. Die Planerausschreibung wurde im Mai 1890 verkündet. Die Bewerber hatten also gut 6 Monate, um ihre Pläne fristgerecht im November einzureichen. Von den eingereichten Bewerbungen wurden erst 2 Jahre später, Anfang 1892 die Sieger, die Budapester Architekten

Antal Steinhardt und Adolf Lang ausgewählt. Die Pécs-er Vereine veranstalteten Programmabende und Bälle, deren Einnahmen sie für die Theaterstiftung spendeten. Ein lokaler Bauunternehmer bot 5000 Ziegel an, Vilmos Zsolnay wollte sich mit der Errichtung einer Fontäne auf dem Platz vor dem Theater beteiligen. Diese Fontäne ist der ikonische Zsolnay-Brunnen vor der Kirche der Barmherzigen. Er wurde schließlich nicht auf dem Theaterplatz errichtet, weil sich der Platz für die imposante Größe des Brunnens als zu eng und zu verkehrsreich erwies. Es ist wichtig zu bemerken, dass das fertiggestellte Theater nicht mit dem heute bekannten Gebäude identisch war: Es bot 1500 Zuschauern Platz, von denen 400 Stehplätze waren. Die Stehplätze im Erdgeschoss wurden mit der Zeit zugunsten des sich immer mehr ausbreitenden Orchestergrabens abgeschafft. Auf der verbliebenen Fläche wurden bewegliche Stühle aufgestellt, weil damals im Zuschauerraum auch Sportveranstaltungen stattfanden. Die äußeren Skulptur- und Dekorationselemente wurden von den Künstlern und Mitarbeitern der Zsolnay-Keramikfabrik erstellt. Auf dem Gebäude erhielten die Statuen von Gergely Csiky, dem herausragenden Mann des damaligen Theaterlebens, Ede Szigligeti, Károly Kisfaludy und Ferenc Erkel ihren Platz. Die Genius-Skulptur, die auf der Kuppel zu sehen ist, wurde vom Bildhauer György Kiss in Zusammenarbeit mit den Mitarbeitern der Zsolnay Keramikfabrik erschaffen.

Auf dem Platz steht das Dominikanerhaus, welches das Kulturzentrum Pécs beherbergt. An dieser Stelle stand früher die Moschee des Pascha Ferhad. Nach der türkischen Herrschaft erhielt der Dominikanerorden das Grundstück und ließ hier eine Kirche und ein Ordenshaus errichten. 1786 löste Joseph II. den Dominikanerorden auf. Anschließend blieben die Kirche und das Ordenshaus leer. Zur Zeit der Französischen Kriege hielten sich französische Gefangene in den Gebäuden auf. Die Kirche wurde zuerst in einen Lagerraum, später in ein Wohnhaus umgewandelt. Seine heutige Form erhielt das Gebäude nach dem Umbau durch den Arzt dr Béla Johan am Ende des vergangenen Jahrhunderts.

Király Straße 13. (Parzellennummer: 17535)

Das Pécs-er Nationalkasino erhielt 1839 den ihm gebührenden Platz in der Hauptstraße. Es gestaltete das damalige Gebäude, das in der Király Straße 13 stand, völlig um. Für das Gebäude wurde eine Bewerbung ausgeschrieben. Sieben Bewerbungen wurden unter Chiffre eingereicht, aber die Kommission fand keine von denen des ersten Preises würdig. Den zweiten Platz erreichte der Plan unter der Chiffre Pécs 94. Die Bauarbeiten wurden von Imre Schlauch ausgeführt. Das Gebäude wurde 1896 fertiggestellt. Nach der großzügigen Eröffnungsfeier trafen sich die vornehmsten und einflussreichsten Persönlichkeiten des Bürgertums und die herausragendsten Vertreter des literarischen und geistigen Lebens hier, um gemeinsame Vorlesungen zu halten, Kaffee zu trinken, Zigarre zu rauchen, sich zu unterhalten und zu diskutieren. Der Lesesaal des Kasinos fungierte als eine Art Informationszentrale und bot den Besuchern eine breite Palette von berühmten ungarischen und ausländischen Zeitungen, wie die Zeitschriften „Jelenkor“, „Athenaeum“ und „Honművészt“ sowie die „Wiener Zeitung“ oder der „Spiegel“. Im Kasino ging es natürlich nicht nur um Theater und Lektüren, sondern auch um Unterhaltung. Eine kleine Kostprobe vom Programm: Montags wurden „harmonische Musikabende“ abgehalten, mittwochs standen Tanzabende auf dem Programm, die den damaligen Berichten zufolge oft bis in die Morgenstunden dauerten. Es gab Abende, wenn man in dem Garten und dem Sommersalon des Kasinos von 500 Zuschauern „Rundtänze“ aufführte. In der Reformzeit, in den 1840er Jahren wurde das Kasino Pécs zum Zentrum des politischen Lebens. Hier debattierte man die Gründung der Schutzvereinsbewegung, den Ausbau des Sparkassennetzwerkes und auch Eisenbahnbaupläne. Die Putzarchitektur der Fassade wurde 1966 bei den Renovierungsarbeiten zerstört, deshalb hat das Gebäude kaum etwas von seiner einstigen Form bewahrt.

Király Straße 15. (Parzellenummer: 17534) Schwanhaus

Während der türkischen Herrschaft stand ein Kloster an diesem Ort und bildete eine Einheit mit der Moschee und dem Bad auf der anderen Straßenseite. Evlia Cselebi, der berühmte türkische Reisende berichtete im Sommer 1663 voller Begeisterung von den türkischen Bauwerken der Stadt. Die einstigen Gebäude sind nicht erhalten geblieben. Das Grundstück erhielt um 1722 seine heutige Form. Den Quellen zufolge handelte es sich auch hier um eine ausgebrannte Hausstelle. Berichte vom Anfang des 19. Jahrhunderts erwähnen den „Weißen Schwan“ als Militärkrankenhaus. Am 26. Oktober 1846 gab Franz List im Saal des Schwanhauses ein Konzert. Von diesem Ereignis zeugt die Gedenktafel an der Fassade, die dort 1926 zum 100. Jubiläum der Pécsér Gesangsbewegung enthüllt wurde. Die geringe Höhe des Erdgeschosses deutet auf barocken Ursprung hin, die Geschosserweiterung erfolgte am Anfang des 20. Jahrhunderts. Damals erhielt das Gebäude seine heutige durch Bänderung gegliederte, detailliert ausgearbeitete Fassadengestaltung. Diese Fassade ist ein wichtiges, unter Denkmalschutz gestelltes Element des einheitlichen Straßenbildes der Király Straße.

Király Straße 24. (Parzellenummer 17528) Zsanér

Joseph de Haüy, französischer Militäringenieur, stellte 1687 die von den Türken zurückeroberte Stadt zum ersten Mal in Form eines Lageplans dar. Dieser gilt als authentischste Karte aus dieser Zeit. Haüy zeichnete in der Karte alle von ihm gesehenen türkischen Baudenkmäler, darunter auch die Moschee des Pascha Ferhard, ein. Auf dem Grundstück unter der Adresse Király Straße 24 wurde ein kleineres Bauwerk, ein Schadirwan markiert, der bei den Moslems der rituellen Reinigung vor dem Gebet als Trinkwasserbrunnen diente. Im Jahre 1865 sieht man schon ein dem heutigen sehr ähnliches bebautes Eckgrundstück auf der Karte. Hier eröffnete 1913 das im Auftrag von Rechtsanwalt Dezső Tausz gebaute zweistöckige Haus seine Tore, das im Erdgeschoss das Budapester Großwarenhaus beherbergte. Die Pläne des von den Stilmerkmalen des Jugendstils geprägten Gebäudes wurden von dem namhaften Architekten Andor Pilch erstellt.

Király Straße 19. Vasváry-Haus

Die imposanten Pyrogranit-Reliefs des Vasváry-Hauses unter der Hausnummer Király Straße 19 stammen aus der Zsolnay Porzellanfabrik (Künstler Tádé Sikorski, 1893). Das nach dem Eisenhändler György Vasváry benannte Gebäude trägt die Symbole der Eisenindustrie und des Handels. Die ersten Angaben zum Haus stammen aus 1840, als der Vater von Vasváry das zweistöckige Haus kaufte. Die zwischen den beiden Seitenfenstern befindlichen großformatigen Relief-Wandtafelbilder wurden 1893 erschaffen. Ihr Entwerfer war der Tádé Sikorski, der künstlerische Leiter der Zsolnay-Fabrik. Das Innere des Gebäudes ist ebenfalls wunderschön: Der Salonbereich der Wohnung wurde in Neorenaissance-Stil mit Intarsienparkett, bemalter Decke, bronzenem Kronleuchter, einem Bösendorfer Klavier, mit Gemälden und einem Adelsdiplom aus dem 17. Jahrhundert eingerichtet. Die Familie überließ 1988 diese Reliquien an den Stadtrat. In einem der kleineren Salons wurden die Reliquien der Schauspielerin, Diplomatin und Sprachpflegerin Blanka Péchy und Janus Pannonius Gesellschaft, der örtlichen Presse und des Theaterlebens ausgestellt. In einem Teil des anderen kleinen Salons sind die Erinnerungsgegenstände des Musiklebens bzw. der Vereine (Pécsi Dalárda, Pécsi Daloskoszoru, Polgári Daloskör, a Mecsek Egyesület) und die Werke von Pécsér Fotografen aus dem 19-20. Jahrhundert zu besichtigen.

Király Straße 32. Konditorei Caflish

Die ersten Angaben über das Gebäude stammen aus dem Jahr 1695. Aus den Beschreibungen geht hervor, dass das Gebäude wegen Erbschaft oder Verkauf mindestens sieben Mal die Besitzer wechselte. Der Laden geriet 1798 in den Besitz des Konditormeisters Ágoston Sziberau. Seitdem wird in diesem Gebäude eine Konditorei betrieben. Zu Recht steht also das Jahr 1783 an der Fassade. Die damalige Konditorei war aber noch nicht die Konditorei Caflisch. Kristóf Caflisch, der gebürtige Schweizer kam 1865 mit 26 Jahren nach Pécs und führte die Konditorei 22 Jahre lang. Nach seinem Tod übernahm seine Frau Anna Murányi die Konditorei, die aufblühte und ihr Ruf ging weit über die Stadtgrenzen hinaus. Die Konditorei Caflisch erwartet ihre Gäste seit 1965 unter der Adresse Király Straße 32. Bereits 1798 hatte es hier eine Konditorei gegeben. 1952 wurde die Konditorei unter dem Namen Konditorei Éva verstaatlicht.

Király Straße 38. (Parzellenummer: 17331)

Das hier entstandene Grundstück war vom Wassergraben, der neben der Paulinerkirche entlangführte, stark mitgeprägt. Östlich vom Graben standen immer religiöse Bauten: Zur Zeit der türkischen Herrschaft befand sich die Moschee von Hussein hier, ab 1756 waren die Paulinerkirche und das Ordenshaus an diesem Ort zu finden. Das heutige Gebäude entstand wahrscheinlich um 1871. Im Hof wird die Parkanlage vorbildlich gepflegt. Das Gebäude ist das schönste, in Originalform erhalten gebliebene Exemplar der eklektizistischen Wohnhäuser in der Innenstadt von Pécs.

Király Straße 37. (Parzellenummer: 17302) Optikgeschäft

Der historische Stadtkern befand sich im Mittelalter im nordöstlichen Teil der heutigen Innenstadt, mit direktem Anschluss an die von Gewerbetreibenden bewohnten Gebiete des Tettye. Die heutige Straßenführung der Király Straße und der János Straße kam im 15. Jahrhundert zustande. Sie entstand durch die Bebauung der Flächen zwischen den beiden Straßen. Dieses Gebäude wurde in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts im klassizistischen Stil erbaut, aber es weist auch Stilmerkmale der romantischen Baukunst auf. Das typische Holzportal im Erdgeschoss prägte einst das Straßenbild der Király Straße. Heute sind nur einige von solchen Portalen erhalten geblieben.

Király Straße 43. (Parzellenummer: 17305) Ferenc Remes

Urkunden aus den 1700er Jahren belegen, dass die Király Straße eine der wichtigsten Straßen der Stadt war. Folglich waren die meisten öffentlichen Gebäude und Handwerkermeister hier zu finden. In den vergangenen 2-300 Jahren hat sich die Király Straße grundlegend verändert. Das am Ende des 18. Jahrhunderts gebaute Wohnhaus ist eines der wenigen erhalten gebliebenen barocken Baudenkmäler, die die Lebensform der Händler und Gewerbetreibenden widerspiegeln. Das Erdgeschoss umfassende Holzportal könnte in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts angefertigt worden sein, als dieses für die Geschäfte der Király Straße typisch waren. Remes ist der letzte Uhrmachermeister in der Straße. Seit über 50 Jahren, seit 1964 arbeitet der Meister in seinem Werkstatt-Geschäft in der Király Straße. Ferenc Remes ist der Nachkomme einer alten Uhrmacherdynastie. Bereits sein Vater und Großvater übten diesen Beruf aus. Auf dem Firmenschild der kleinen Werkstatt steht seit 1931 der Name Remes. Der Vater des heutigen Uhrmachermeisters mietete damals das kleine Geschäft.

Király Straße 49. (Parzellennummer: 17248)

Das kleine Grundstück am östlichen Rand der historischen Innenstadt hatte direkten Anschluss an die Stadtmauer. Die Entstehung des Grundstücks wird auf den Anfang des 17. Jahrhunderts datiert. Damals begann die Bebauung des Grundstücks und an dieser Stelle in der Király Straße, vor dem Haus befand sich das Stadttor, von dem der Weg nach Buda führte. Die geringe Höhe des Erdgeschosses lässt auf einen barocken Ursprung vom Ende des 18. Jahrhunderts schließen, während das Obergeschoss etwa 100 Jahre später entstand. Das Gebäude ist ein typisches Beispiel für die Entwicklung eines städtischen Wohngebäudes, das über Jahrhunderte mehrere Baustile integrierte.

Zur Zeit der Errichtung des Siklóser Tors stand das Haus an einer ein Sumpfgebiet überquerenden Straße. Das Budaer Tor befand sich auf dem Grundstück in der Király Straße zwischen den Hausnummern 44 und 47. Das Stadtbild hat sich im Laufe des 18-19. Jahrhunderts nach der Abtragung der Stadttore und Mauern verändert. Das Schicksal der Tore (und der Mauern) wurde durch eine Verordnung aus dem Jahr 1785 besiegelt. Die Verordnung besagte, dass diejenigen, auf deren Grundstück Teile der Tore oder der Mauern standen, diese abreißen und verkaufen durften. Das Budaer und das Siklóser Tor wurden 1786 verkauft. Von dem Abriss des Eisernen Tors liegen keine sicheren Daten vor. In den Urkunden wird der Funktionsverlust der Tore als Grund für den Abriss erwähnt.

Damit sind wir am Ende unseres Spaziergangs angelangt.

History walking on the pedestrian street

History of the buildings between the Sziget City Gate and the Buda City Gate

THEMED WALK in 1.5-2 hours

The last day when tram was rolling on the narrow streets of Pécs was 31 August 1960. However, the city still keeps some tangible memories of the tram; it still has the garage, the asphalt still hides some pieces of rail, and some buildings in the inner city still have the rosette hooks that used to hold the catenary. Our walk today will lead along the tram rails from the Sziget city gate to the Buda city gate; meanwhile we will see what urban history tells us on our pedestrian streets.

The predecessor of Ferencesek Street, as an axis running across the inner city in an east-west direction, existed already in the Roman times. Here was the borderline drawn between the cemetery area of Sopianae and the later southern civic city. In the Middle Ages the area was not built-up; the process of building up of the city started in the 12th century, at around today's Jókai Square. In the 14th century the bishop's palace was relocated southwest of the cathedral, a double wall was erected around the civic community, and this was the time when the bastions of the outer wall protecting the city were built. The wall was built of natural stone, in a length of about 3.5 kilometres, a height of 7 metres, but with a width not exceeding one metre. This was also the time when the former gates of the city were built, four of them altogether: the northern gate was the Iron Gate or Mountain Gate (towards Kaposvár), in the east we found the Buda Gate (towards Buda), in the south the Siklós Gate (towards Siklós, along the old Siklósi Street, today's Bajcsy-Zsilinszky Street), in the west the Sziget Gate (towards Szigetvár) – the memories of these gates are now only preserved by plaques.

The Sziget Gate was quite exactly located between 52 and 37 Ferencesek Street, the name of the present street in the 18th century was Szigether Strasse. These gate fortresses had a rectangular base plan; they were simple semi-circle gate structures. These gates were not protective bastions in the way the Barbican, built much later than the city gates, was. According to archaeological and

architectural researches neither the thin outer walls nor the gates could withstand a major attack. And indeed: after the Battle of Mohács, in the 16th century the Turks could break in across the walls that had actually been fortified and enlarged in width. The cityscape changed during the 18th and 19th century, by the dismantling of the city gates and the city wall, after Pécs became a free royal town in 1780. The fortress lost all of its protective functions; some of the southern sections were even broken down or used as house walls. According to the decree of 1785, if somebody had the gate or the wall (or some part thereof) in their land plots, they were entitled to dismantle, and sell them. The Sziget Gate was dismantled in 1818.

The first written mention of the **Franciscan Church** built next to the Sziget Gate is from the early 14th century. The church was a double-nave medieval Gothic building, typical of the Franciscans, with a sanctuary facing east. The Turks, however, converted this church too in to a mosque in the 2nd half of the 15th century. The Franciscan Church thus became the Djami of Memi pasha, with the adjoining minaret and bath. After the Turks were expelled, the Franciscan Order got the area back and they started the construction of a church in the stead of the old church. The construction was started in 1718. First, using the still standing strong walls of the Djami, the church area was built, but later in that century a brand new church in Baroque style was built on the land plot. The walls of the Djami were dismantled, so its walls can now be found under the church. What remained from the era is, among other things, the high altar image from 1737, and the two Baroque side-altars made in the studio of Lukács Jani in 1768.

The bath of Memi pasha

It is one of the five renowned Turkish age buildings of Pécs. Other buildings that stood here in the Turkish times were the Djami of Memi pasha, his medrese, and the residential homes of Soliman Agha. Beneath the floor of the bath there was a heating system that heated up the rooms and water. In the foyer there was an ornamented wall fountain and large-sized benches were beside the wall. The narrow room behind the foyer had a wall fountain with carved decoration, a washbasin and a rest bench. The large room behind this was equipped with rest benches, with an octagonal stone used for massage, next to the entrance. The dome building was lit by natural light through hexagonal windows. The old bath was not only a venue for cleaning but also served as an important place of social life. This was the longest surviving Turkish bath; it was dismantled as late as around 1880, only. What we can see now is the walls excavated, to the level of the pavement, and the partial reconstruction of the building.

23 Ferencesek Street (Plot number: 18653)

The 18th century registry indicates that the building belonged to a bricklayer apprentice, János Göszemberger. Göszemberger was probably one of the settlers coming from German speaking areas who, at the turn of the century, started to inhabit the city depopulated after the Turkish times. The house was sold several times, but the 4-axis, symmetrical façade shows late Eclectic style, it has not been transformed and makes a dominant characteristic of Ferencesek Street.

11 Ferencesek Street (Plot number: 18647)

The double land plot opening to Mátyás király Street was bought by Ignác, the brother of Zsolnay Vilmos, in 1881. The residential house was built in 1882, by the plans of János Baldauf, and the ground floor was used as a shop selling the products of the Zsolnay Factory. In 1883, using the plans of Gyula Piatsek, Zsolnay had the two buildings (the other being the one in Mátyás király Street) integrated, and built a two-storey house. In 1994 the building was renovated and radical

transformations were made, nevertheless it is an outstanding exemplar of the Pécs tenements built in late historicism style, the general feature of which was two-storey, L shaped houses adjusted to middle-town scales, with a shop on the ground floor. Both its role in the cityscape and the Zsolnay ceramics were reasons for protecting the building. The façade is ornamented with Zsolnay terracotta; the two-flower relief under the windows can be found not only here but also on several buildings of Pécs.

7 Ferencsek Street (Plot number: 18645)

The land plot was given its present shape and size in 1828, and the building was made in 1895, by the plans of architect Béla Rácz. Contemporary news reported that during the construction the house being built collapsed, due to a 20-metre deep cellar, burying 36 people. What makes the building worth preserving is especially its function in the cityscape and the late historicism style architecture typical of the tenements of the time. The main values are the street façade and the staircase of suspended stairs with 3-arm, wrought iron bars.

Before leaving Jókai Square and getting to Széchenyi Square, let us take a look at the only remaining rails left as a memento in the inner city, reminding us of the period from 1913 and 1960 when this area had a regular tram service.

Széchenyi Square – Bazaar

When hearing the name Zsolnay, everyone thinks of the Zsolnay Factory, the dynasty of ceramists. On Széchenyi Square, however, there are still two Zsolnay houses that founded the financial capital of the family. This was the home of the family and it also had the family shop that was the source of their wealth. Most essays on the history of the Zsolnay family start with the biography of Vilmos Zsolnay, as he was the founder of the Zsolnay Factory and also the inventor of the new procedures, materials, glazes.

Our story starts a generation or two earlier, in the times before the launch of the Zsolnay shop. The family founding the factory originates from Szombathely, from this town the master tailor József Zsolnay moved to Pécs in the late 18th century. Not much written memory remained of master tailors, but it could be detected that he had six children. As for the fate of the children, it is known that József inherited and continued his father's profession, János was a baker, but the most famous child was undoubtedly the founder of the Zsolnay dynasty, the later merchant, Miklós. Miklós Zsolnay was born on 16 February 1800. His talent in trade is shown by the fact that he opened, at the age of 28, as the third merchant of the then Fünfkirchen, i.e. Pécs a hop selling tobacco, so-called Norinberg goods and haberdashery in a wooden kiosk at the lower bottom of Fő (Main) Square. The son of Miklós Zsolnay, Ignác was born in 1826, followed by his younger brother, Vilmos two years later. The Zsolnay family then lived in the old parents' house in Deák Street (also visible from where we are standing now), in the stead of today's 2 Jókai Street. This house was close to Kis Square (now Jókai Square) and the shop at Fő Square was also easily accessible from here.

We have to stop here to explain what a *shop of Norinberg type goods* mean, as they will return later. Merchants still use this expression, as a definition of a shop selling all sorts of toys and paperwork. As previously mechanical and other toys were imported to Hungary almost exclusively from Germany and their place of origin was the city of Nuremberg, the world-famous centre of toy manufacturing, the specification of these goods commonly used in Hungary was the "Norinberg goods".

On the corner of Fő Square and Mária Street, in the second half of the 18th century Hegedüs, the prefect of the Németholy manor had his two-storey house built, which was used as the building of the Pécs Civic Casino after 1836. Next to the Pécs Civic Casino there were three empty plots. On the plot right next to it was the first hotel, Nádor, in its original name the "Hotel to the Palatine"

built in 1846. In the late 1840s Pécs was a free royal town with approximately 18 thousand inhabitants, with 780 craftsmen who all had to work in guilds. At that time 45 merchants were registered in the city and contemporary notes mentioned Miklós Zsolnay as one of the best four. In 1845 Miklós Zsolnay bought from the city the other two empty plots on Fő Square, on which he had a three-storey house built. This is where the shop dedicated to “the American” was opened, founding the fortune of the family.

Miklós Zsolnay was a true businessman, and he wanted his son, Vilmos to be a merchant too. He stood his son behind the counter at the age of eleven, and after five years of apprenticeship he sent him to the commerce faculty of the Vienna Politechnikum. After graduation from there Vilmos, in line with the habits of the time was sent on a tour to be an intern at large commerce houses in Vienna, Frankfurt, Dresden and Munich. Vilmos Zsolnay was busy learning this occupation, but spent all of his little leisure time studying painting – to satisfy his childhood desire that he had had to abandon, due to his father’s rigour. He returned to Pécs in 1847, worked in his father’s shop and when he became twenty-five, he got his inheritance from his father in 1853, i.e. he took over his father’s fashion and Norinberg goods shop which he developed into a general store. His father, Miklós, as a real merchant, did not let his son have his shop free of charge; he lent him money, with appropriate interest rate, so that he could buy it. Vilmos was given permission to build a three-storey house and a glass-roofed passage running to the main square. He had the plans made by a Vienna architect, and when he found his original concept – that the building should be lit with own-developed gas – impossible to implement, he had a four-story house built instead of the originally planned three-storey one. It took a very self-confident, well-off person to start a construction of this magnitude in a countryside town. The building was finished by 1860; this became the “Bazaar” building of Király Street.

He must have bought the parents’ house connected with the glassed passage too, as his lease contract for the shop and the flat was terminated. He extended the range of goods sold, as well: haberdashery, porcelain, glass and stoneware, ironmongery, tools, music instruments, ecclesiastical objects, mixed specialities – the large tobacco shop, later mirrors, chandeliers, picture frames, wallpapers, upholstery, carpets and a large furniture storehouse were all parts of his trading activity. The business was running well. Not only did he supply the neighbouring shops with goods but also had contacts with foreign trading houses. He made good investments with his capital. By the early 1860s he was able to pay his debt to his father and had 25,000 Forints on his bank account. Vilmos Zsolnay had other ventures than his trading business: buying vineyards he joined wine trade and recognising the future of commercial horticulture, he had a nursery garden built (in the stead of the later factory).

Vilmos Zsolnay took over in 1865, aged thirty-seven, his brother’s, Ignác’s chimney tile manufacture (that was only a pottery, actually), so as to save his brother from failure. This was a big turn in his life; he became a ceramic artist from a merchant. He was keen on learning the new profession, as if he had always wanted to be a potter. In 1874 Vilmos Zsolnay closed his store at Széchenyi (Fő) Square so as to be able to deal with ceramics, only, and from this time on the family saga is continued in the Zsolnay Factory.

Building of the City Hall

A dominant building of the square is the City Hall whose history goes back to 1698 when, right after the Turkish occupation, the first city hall was built. Its place was the same as that of today’s Mayor’s Office, famous for the fact that the acquisition of the free royal city status was announced from the balcony of this building in April 1780. The building proved to be too small with time, and so a two-storey building in classicist style was erected between 1830 and 1834, following the plans of architect József Piatsek. However, it had the same fate as its preceding city hall, and so the decision was made in 1895 to have a new city hall built. The construction of the new buildings was assigned to architect Adolf Lang, who had a vision of a beautiful three-storey city hall with a

tower, in neo-Baroque style. A special feature of the building is the clock tower that had been part of the previous building in 1871, already. The pinnacle of the tower holds the coat of arms of the free royal city certificate of the city of Pécs, donated to the city in 1780, together with the free royal rights, by Maria Teresa and her son, Joseph II. The Baroque coat of arms is a symbol of the main characteristics of the city: the Mecsek Mountains, the Tetye stream etc.

A huge explosion at the city hall – this happened a long-long time ago but is still one of the biggest tragedies of Pécs. It happened on 29 July 1896. It was a Wednesday morning, the clock just struck half past eight on the rectangular tower of the old city hall. The square was full of life: a mass of peasant women, marketers and shopping maids, all coming for the morning market, was swarming on the marketplace on Széchenyi Square. This day saw an especially large mass of people, as a weekly fair was held. Also, a general assembly was to be held that day. At the corner of the square János Aidinger, royal councillor, mayor of the city was walking with slow steps towards his office. On the ground floor of the city hall building, on the corner of Király Street and Széchenyi Square, operated the grocery shop of János Köszl. Mayor Aidinger was just passing by the shop when the tragedy occurred. The chronicle of the times goes like this *“The thick mirror walls were all falling apart with a rattling noise, smoke came out from the shop windows and the door, and as if doomsday were near; rockets and objects of glass, wood and stone, exploding with the gunpowder, were flying around the broad marketplace, wounding everyone found in the way of this devastating, burning storm. The explosion was repeated three, maybe four times, threatening with ever new dangers all those who were unable to get away from the scene of the disaster.”* When all gunpowder, rockets and other explosives had blown up, destruction was continued by a fire. Vast columns of fire came out of the shop, reaching as high as the first floor of the city hall. Howling, wailing, bleeding people were all around. Those who were more seriously injured were bandaged by physicians underneath the Trinity Statue, any many walked on their own feet to the nearby hospital of the monks of the Order of Mercy. Mayor János Aidinger too was seriously injured, physicians counted at least 50 wounds on him.

How could this incredible event, almost destroying the complete city hall, happen? In the largest building of Széchenyi Square, in the shop on the corner of the quaint city hall there was a grocery shop. It was also renowned for having the largest storehouse of rockets and fireworks in Pécs. It was not unusual at that time, fireworks were often held in the vineyards of Pécs to entertain the harvesting guests. A strict investigation was started at once, which failed to detect the reason for the explosion but found that approximately 40 kilograms of gunpowder had been in the shop. Many reported that Köszl kept his inventory of cognacs in his Wertheim cupboard, the content of which he often consumed, also treating occasionally his major clients and the mailmen. Suspiciously, that was also where he would put down his burning cigar when he took out gunpowder of cognac. János Köszl was sentenced for a year-and-a-half imprisonment, but it was a huge shame at that time and so he left Pécs, went to hide from people.

The dismantling of the quaint city hall had been considered long before; this decision was accelerated by the explosion. The general assembly of 28 November 1898 made the decision, the construction was started in October 1905 and after some commotion and several amendments of the deadline, the new city hall was inaugurated in June 1907.

The most renowned shopping street in downtown Pécs is Király Street. This is the street where it is worth looking upwards when walking around, to look at the decorated façades of the houses with neatly ornamented framed windows, rosettes (rose-shaped round ornamentation, usually used on ceilings). The very history of the name of the street is noteworthy and extremely rich in events: it has been given no less than 21 names over the last 150 years. Its present name is homage to a bishop of Pécs, József Király, whose activity after the fire of 1820 in Pécs was outstanding.

4 Király Street 2 Városház (City Hall) Alley (Plot number: 17515) Replay

The present building was completed in 1905 when Városház Alley as a rear traffic route was opened. The building was planned by architect Gyula Schmidt, as a pair of the north corner of the city hall. With its tower it resembles a building designed to be a tower. The lower levels, with the striped plaster finish on the part at the Király Street corner, do resemble the city hall – it is a good example of what a radiating effect a building did have on private investments in public buildings as well. The present Replay building used to be the Csemege (Delicacy) shop. This was one of the most renowned, most elegant and most fashionable delicacy shops of Pécs already then.

In Király Street, in the Vasváry House there was, already in 1927, a Meisl Csemege shop, i.e. the Pécs shop of Meisl Gyula Inc. The first Julius Meisl shop was opened in Budapest in 1910, followed by further 44 shops in Hungary. Another interesting fact about the world of Meisl shops is that in the 1930s there were already 388 Julius Meisl shops in eight countries. The original name, Julius, however, was used as Gyula on the signs of Hungarian shops, and the same policy was used in each country so as to suggest that the shops were owned by local entrepreneurs. Many may think that Gyula Meisl was Hungarian but he was an Austrian businessman, actually. Csemege Trading Company was founded in 1952 so that it should be a good example, as a national large company, for the application of state-of-the-art methods and techniques, and not last for its supply of goods. What was different in the shops? Goods purchased were typically put in paper bags or wrapped up in greaseproof paper; this should have been modernised. Csemege shops were actually meant to be sort of “showcase” shops, bringing a little western feeling for the working Hungarian people. The special feature of the building is the fresco by Ernő Gebauer – made for the opening ceremony of the Csemege Company – on the circular frieze (cornice) ornamenting the shop floor. Gebauer, known as a church painter, also secular paintings too. The fresco in the shop shows the features of socialist realist style. The chain Julius Meisl closed or sold its shops one after the other in 1999, and left Hungary for good. In the place of the former “large delicacy shop” the REPLAY restaurant was opened in 2000. Before the opening many had asked: And what about the frescos by Gebauer? Fortunately enough, the fresco by Gebauer is still an ornament of the building, on the circular frieze.

9 Király Street (Plot number: 17537) and 11 Király Street

The building got its present shape in the late 19th century, showing the marks of Eclectic style. Future generations of the families of craftsmen and tradesmen settling down in Pécs in the early 18th century created the fizzy economic and cultural life typical of Pécs in the 19th century. In 1861 János Hamerli found his workshop making gloves and trusses in Pécs. He had significant competition, the city abounded in tanners. He was, however, the one who soon made the name of his family famous. János, born in 1840, finished his studies at the age of 17, and then he went on a European tour for several years. He returned to Pécs in 1861. The same year, he opened his gloves and trusses workshop in his father’s house in Kis-Flórián Street. After getting married he and his wife, Flóra Szalay, moved here to Király Street. In 1877, on request of the city, he moved his tannery, that he had equipped with the most modern machinery during the decades, out from the inner city. According to data from 1878, a total of 50 sewing machines operated in the Hamerli factory and fifty thousand pairs of gloves were produced.

Reconstructions were planned for the family by the famous Pécs architect of the time, Imre Schlauch. The backyard buildings are good examples for the industrial architecture on the turn of the 19th and 20th century, while the building on the street front in its present form is an emblematic representative of Eclectic style residential buildings in Pécs. *(Imre Schlauch (1840–1904) was the most important building contractor in Pécs on the turn of the 19th and 20th century, with significant impact on the cityscape. He attended grammar school in Temesvár and worked as an apprentice in Vienna, for the Glaser Company. He was awarded his architect certificate in 1883. After he moved to Pécs, the company bearing his name often employed a thousand people. He built the largest*

public buildings of Pécs at the time, including among others Hotel Nádor, the National Theatre, National Casino, and the Chamber of Industry. He was also responsible for the construction of the villas on the eastern side of Szabadság Street.

Hotel Palatinus

In the early 1900s gloves manufacturer Imre Hamerli planned the construction of a hotel, and despite World War I, the plan was finally realised. In the place of the factory (which was in Király Street) the construction was started in 1913. The four-storey hotel in beautiful Art Nouveau style was built extremely fast, by 1915, by the plans of Andor Pilch, with Zsolnay ceramic ornaments, and glass windows by Miksa Róth. (*Andor Pilch: Palace of the Ladies' Club, House of the Eye of God, Czech Palace – he was a full-time architect of the Pécs Episcopacy and the Pécs Diocese by the turn of the century.*)

Across the hotel we find the Boltív (Vault) Alley, built in the 18th century. The former building was home to the Pécs-Baranya Central Savings Bank founded in 1872, and later also to Engel's printing house. The building with its unique character and vault gate, from which its name comes, is a nice representative of the buildings in Király Street.

14 Király Street (Plot number: 17507) Eosin Corso

Plans of the three-storey tenement were made by Imre Schlauch, contracted by physician Frigyes Schwarz. The ground floor was occupied by the café Otthon in 1895, in the lower back wing the Vigadó Restaurant, with a dance hall, started its operation. On both of the upper floors there were 2 flats, and later the building was extended with a balcony. The first cinema of Pécs, Urania Bioscope started its operation in Vigadó Restaurant in 1911. In the 1960s it was integrated to the theatre on the Perczel Street side by a two-storey extension and in the place of the former restaurant a chamber theatre was made. It was one of the largest and most beautiful tenements of Pécs on the turn of the 19th and 20th century, also one of the most significant works of the architect most often contracted in this period.

Relief of the Pécs tram in Színház (Theatre) Square

Above the entrance of Corso Bistro on Színház Square there is a relief commemorating the tram of Pécs, a work by György Füstös. György Füstös was a designer in the Zsolnay porcelain factory; his works are characterised by unmistakable shapes, and humour matched with decorativeness.

16 Király Street (Plot number: 17523) National Theatre of Pécs

The Pécs Theatrical Committee was founded in 1871, and its management decided in 1880 to exclusively allow Hungarian theatre teams to perform. The first bricks-and-mortar theatre stood in the front of Mária Street, but this building proved to be too small and became life-threatening. There were very few plots available in the inner city that had not been built up yet. Finally, the former Dominican cloister then operating as a military hospital was designated as the place of the new theatre. The area was acquired by the city from the ministry with an exchange contract; Pécs was obliged to have a new military hospital built, and this was the building later used as Clinics of Dermatology in Kodály Zoltán Street. The theatre had to be built in a hurry, city leaders wanted to inaugurate it at the city celebrations on the turn of the century, and so the resources necessary had to be collected fast. The city had almost no money; first they tried to gather the costs of

construction, estimated to be 250 thousand Forints, from public donations extended to the whole of the county, and a very unpopular extra tax was also levied. Both actions ended up in failure, the resources necessary were provided from bank loans as last. The design contest was announced in May 1890; contestants had a little more than 6 months to submit their works until the deadline in November. It took 2 years to name the winner, it happened in early 1892: the winners were the Budapest architects Antal Steinhardt and Adolf Lang. The associations of Pécs organised gala affairs and balls the revenues of which were transferred to the theatre fund, a building contractor of Pécs offered 5 thousand bricks, and Vilmos Zsolnay wanted to build a fountain in the square in front of the theatre. This fountain is the iconic Zsolnay Fountain in front of the church of the Order of Mercy; the decision was made not to place it on Színház Square because that would have been too narrow and congested for its imposing dimensions. It must be remarked that the theatre built was not the one that we can see today: it had 1,150 places, of which 400 were standing places. The standing places on the ground floor were later eliminated because of the expanding orchestra pit, and the remaining place was filled with mobile chairs, as sport events were occasionally held at that time in the auditorium. Another thing that makes the Theatre a special building is the fact that it is one of the few large city theatres that were built with the architectural characteristics of the theatre construction specialists of the time, the Fellner and Helmer duo. The outer sculpting and ornamenting pieces were made by the artists and workers of the Zsolnay Ceramics Factory. The building features the statues of the “theatre men” highly esteemed at the time: Gergely Csiky, Ede Szigligeti, Károly Kisfaludy and Ferenc Erkel. The statue of the Genius on the cupola was created by sculptor György Kiss, with the collaboration of the artists of the Zsolnay Ceramics Factory.

The Square accommodates the House of the Dominicans, now home to the Cultural Centre of Pécs, where the Djami of Ferhad pasha used to be. After the Ottoman occupation this was donated to the order of Dominican monks who built a church and a monastery here. In 1786 Joseph II dissolved the order of the Dominicans and so the church and the monastery were empty. During the French war the building was used to keep French prisoners. The church was converted into a storage facility and then a residential building. It was given its present shape when physician Béla Johan had it converted in the late 19th century.

13 Király Street (Plot number: 17535)

The National Casino of Pécs was given a place it deserved in the main street in 1839, by the reconstruction of the building at 13 Király Street. A design contest for the house was announced, for which seven mottoed applications were submitted, but the evaluation committee did not find one of them good enough for the first prize. The second position was awarded to the tender mottoed “Pécs 94”, and the building constructor was Imre Schlauch. The building was finished by 1896, after the huge celebration of the opening night it was the meeting place of the most respectable and influential persons of the civic community of Pécs and also of excellent personalities of literature and intellectual life; they held joint reading session, coffee and cigar, conversations and discussions. The National Casino of Pécs did a lot in the first year for the theatre life of Pécs as well. They organised a theatrical company which, during its one year of operation, had 105 performances for ladies and gentlemen interested in arts. The reading room of the Casino was a quasi information centre of Pécs, full of famous Hungarian and international journals like e.g. Jelenkor, Athenaeum, Honművész, Wiener Zeitung or Spiegel. Of course the Casino was not only about theatre and reading but also about entertainment. Some of the programmes: “harmony music” nights were held on Mondays, dances on Wednesdays that, according to contemporary reports, lasted until the morning after. It happened that the round dance was presented to 500 guests in the garden and the summer saloon. At the card-table “considerable fortunes were often won and lost during a game of cards encroaching the night time”. In the 1840s, the time of the Reform Era, the Pécs Casino became the centre of political life. Here were the establishment of the movement of protection societies, of the network of savings banks, and the plans for railway constructions discussed. It is a sad fact that the content of the tragic Peace Treaty of Trianon was first revealed to

Pécs citizens at this place. The plaster architecture of the building was destroyed in a renovation after 1966; now the building hardly resembles its original form.

15 Király Street (Plot number: 17534) Swan House

In the time of the Ottoman Rule a cloister was here, harmonising with the Djami and bath on the other side of the street. The famous Turkish traveller, Evlia Celebi was delighted in the summer of 1663 about the buildings erected by the Turks in Pécs. The building that used to be here is now gone without a trace. The present shape of the plot was finalised at around 1722 when sources reported on a burnt land plot here. In the beginning of the 19th century it was mentioned as the “White Swan”, a military hospital. On 26 October 1846 Ferenc Liszt gave a concert in the hall of the Swan House, which is commemorated by the plaque on the façade of the building, placed there in 1926, on the 100th anniversary of the foundation of the Pécs choir movement. The limited height of the ground floor refers to Baroque origin; the upper floor was built onto it on the turn of the 20th century. This was the time when the building got its Eclectic façade still visible, with characteristic stripes and fine details. This façade is a significant protected element of the image of Király Street.

24 Király Street (Plot number: 17528) Zsanér

The earliest mapping of the city reconquered from the Turks was done by a French military engineer Joseph de Haüy in 1687. This is the most credible map of the time, where Haüy demonstrated all Turkish remains that he saw, including the Djami of Ferhad pasha. On the land plot in 24 Király Street today Haüy designated a small building that was probably a shardivan, i.e. an ablution fountain used by Muslims for a ceremonial ablution before prayer. In 1865 the map shows an architectural structure similar to the present one, which was dismantled. The three-storey house built by attorney Dezső Tausz was completed in 1913; the ground floor accommodated the Budapest Department Store. The plans of the building, showing Art Nouveau character, were made by the contemporary architect Andor Pilch.

19 Király Street Vasváry Hosue

The impressive pyrogranite reliefs on the Vasváry House at 19 Király Street were made in the Zsolnay Porcelain Factory (made by Tádé Sikorszki in 1893). The building, bearing the name of ironmonger György Vasváry, carries the symbols of iron industry and trade. The earliest document of the house is from 1840 when Vasváry’s father bought the two-storey house. Thirty years later it was reconstructed by the plans of architects István Ivánkovits and Antal Szánthó. This was when the plaque “Vasváry House” was placed on the cornice of the street front façade in 1883, and “Vasváry Court” on the façade in the backyard of the house. The walls of the staircase are decorated with two paintings by Ferenc József Mücke. The large reliefs on the wall between the two side windows were made in 1893, designed by Tádé Sikorski, art director of the Zsolnay Factory. The interior of the building is beautiful too: the saloon part of the flat has Neo-Renaissance style inlaid parquet flooring, painted ceiling, a bronze chandelier, a Bösendorfer piano, paintings and a title of nobility from the 17th century. The family donated these relics to the city council in 1988. One of the small saloons is now where relics of actress, diplomat and linguist Blanka Péchy, and of the Janus Pannonius Society, local press and theatre life are placed. A part of the other small saloon is dedicated to the memories of the music life and societies (Pécs Choral Society, Pécs Choirs Circle, Civic Choirs, Mecsek Society) and paintings of artists from the 19th and 20th century.

32 Király Street Cafilsh Confectionery

There are data of the building from as early as 1695, and it is reported to have been inherited or sold at least seven times. The shop floor was acquired in 1798 by confectioner Ágoston Sziberau, and since then a confectionery has operated in the building, so it was just to put on a plaque showing 1789. This, however, was not Cafilisch confectionery. Ágoston Sziberau, who had been born in Switzerland, moved to Pécs in 1865, at the age of 26, and ran the business for 22 years. After his death his widow, a local lady, Anna Murányi made the confectionery prosperous and famous. Cafilisch Confectionery has been operating since 1865 in the house at 32 Király Street, but it is an interesting fact that a confectionery has been here since 1798, already. In 1952 the confectionery was nationalised and was given the name Éva Confectionery. And when did the coffee machine with Herend porcelain coating get to the confectionery?

In those years ten coffee machines were made with painted porcelain coating called Victoria by the Herend Porcelain Manufacture. It was introduced at the World Expo of Brussels in 1958, with a Transelektro coffee machine integrated in it. After the world expo several Budapest and country catering facilities were given one of these exclusive confectionery machines. The machine with the Herend porcelain coating was in the confectionery until 2007.

38 Király Street (Plot number: 17331)

The development of the land plot here was significantly influenced by the water drainage ditch beside the Church of the Paulians. East of the ditch there had always been religious buildings: the Djami of Hussein during the Ottoman rule, after 1756 the Church of the Paulians, then the monastery. The present building may have been built around 1871. Its court is a best practice for green courts. The building is one of the most beautiful and most original Eclectic style residential buildings in downtown Pécs.

37 Király Street (Plot number: 17302) Optika

The ancient city core was situated in the northeast part of the present inner city, adjoining the craftsmen's area at Tettye. The present tracks of Király Street and János Street were born in the 15th century. Since then the two streets have been formed by the building up of the plot in between. This building was erected in the first half of the 19th century in Classicist style, already bearing some marks of Romanticism. The characteristic wooden portal on the ground floor used to be dominant in Király Street, but very few of them have survived to date.

43 Király Street (Plot number: 17305) Ferenc Remes

Király Street was written to be one of the most dominant streets of Pécs in documents from 1700s already; most public buildings and craftsmen were always in this street. Király Street has changed a lot over the last 200-300 years. Formerly it was ironmongeries, toy shops, bookshops, hatters, laundries, fruit shops and businesses like these that made the street busy, but they have slowly disappeared, due, on the one hand, to the transformation of the inner city into a pedestrian zone, and to the construction of large shopping centres, on the other hand. This is how catering facilities have taken over in the street.

The residential building constructed in the late 18th century is one of the few remaining architectural memories of the Baroque merchants' and craftsmen's lifestyle in Pécs. The wooden portal integrating the ground floor may have been created in the second half of the 19th century

when it was typical of the businesses in Király Street. Remes is the last watchmaker in the street. The master has been working in the Király street shop/workshop since 1964, i.e. for more than 50 years. Ferenc Remes is a member of an old watchmaker dynasty; his father and his grandfather were watchmakers too. The signboard of the small workshop has featured the name Remes since 1931, the father of the watchmaker's father rented the small workshop at that time already.

49 Király Street (Plot number: 17248)

The small land plot on the eastern edge of the historical inner city was directly adjoined to the city wall. Its birth may be dated back to the beginning of the 18th century when building up started on the inner side of the city wall, and here, in the axis of the plot, at this point of Király Street stood the city gate opening the way to Buda. The limited height of the ground floor refers to late 18th century Baroque origin; the upper floor may have been built onto it 100 years later. The building is a good example for the development of a residential building over centuries, integrating different architectural styles piled onto each other.

When built, the Siklós Gate was standing on a southbound road through a marshland; the Buda Gate was between 44 and 47 Király Street. The cityscape changed during the 18th and 19th century, by the dismantling and building up of the city gates and the city wall, after Pécs became a free royal town in 1780. The fortress lost its protective functions; some of the southern sections disappeared or survived as house walls. A decree of 1785 was the final blow for the gates (and the wall), as it was decided then that anybody owning the gate or the wall (or some part thereof) in their land plots were entitled to dismantle, and sell them. The Buda Gate was sold in 1786, as was the Siklós Gate, but we have no credible documents about the disappearance of the Iron Gate. The documents in the archives specify the loss of the functions of the gates as the reason for their dismantling.

Our walk has come to its end.